O Türküyü Söyle

Perşembe, 25 Kasım 2010 15:26 | Administrator tarafından yazıldı. |

Selim Çürükkaya' nın kaleminden Diyarbakır Cezaevi
Bu kitabi okuyunca çarpılacaksınız ve insanlığı aramaya başlayacaksınız!

YAZARIN ÖZGEÇMİŞİ

1954 yılında Bingöl'ün Yamaç ilçesine bağlı Tuunst köyünde, orta halli bir ailenin ilk çocuğu olarak dünyaya geldi. İlk okulu 1965 yılında bu köyde bitirdi. Köyde başka okul olmadığından okumaya ara verdi. 1970'de Tuunst'da meydana gelen toprak kaymasından dolayı Bingöl'ün Kürtçe adıyla Cilkani (resmi adı Yeniköy) köyüne yerleşti. Ortaokulu bu köyde bitirdi. Daha sonra Bingöl`de yatılı okul sınavlarına katıldı. 1974 yılında Tunceli öğretmen okuluna kaydını yaptırdı. Buradaki öğrenci olaylarına aktif katılımıyla öne çıktı. 1978 yılında öğretmen okulundan mezun olup, aynı yıl Aysel Öztürkle evlendi. Yine bu dönemde siyasi olaylara karıştığından dolayı aranmaya başlandı.

Üç yıl çeşitli illerde illegal olarak yaşadı. 1 Mayıs 1980 günü Diyarbakır'da bir ihbar sonucu gözaltına alındı. 24 gün sonra çıkarıldığı bir sıkıyönetim mahkemesince PKK üyesi olmaktan tutuklandı.

12 Eylül 1980 darbesinden bir müddet önce ünlü Diyarbakır zindanına nakledilerek 10. Koğuşa konuldu. Bu cezaevinde tutuklulara yapılan zulme karşı direnenlerle birlikte hareket etti. Bundan dolayı yedi yıl gibi uzun bir zaman 35. koğuş olarak bilinen hücre bölümünde kaldı. Cezaevinde uygulanan sistematik işkenceyi ilk kez sekiz sayfalık bir dilekçeye aktardı ve dilekçeyi donunda saklayarak askeri mahkemeye getirip mahkeme heyetine sundu. Yine 1983 yılında cezaevinde uygulanan işkenceleri izah eden 147 sayfalık savunmasını yazılı olarak askeri mahkemeye verdi.

Yazar, uzun bir süre -cezaevi koğuşlarından tecrit edilmiş hücrelerde kaldığından, 1983 yılının sonuna kadar koğuşlarda olan bitenlerden tam olarak haberdar değildi. Ancak 1983 Eylülü'nden sonra baş gösteren direniş sonucu cezaevi idaresi tutukluların ileri sürdükleri koşulları kabul ettiğinden, koğuşlar arası alışveriş imkanları ortaya çıktı. Bu dönemde Selim Çürükkaya'nın editörlüğünde cezaevindeki tutsaklara yönelik CANDIYA BERXWEDAN isimli bir dergi yayınlanmaya başladı. Dergi aracılığıyla ilk kez cezaevinin 39 koğuşunda üç yıl boyunca uygulanan bütün olaylar ve yöntemler öğrenilmiş oldu..

1984'de koğuşlar arası görüşme imkanı ortaya çıkınca, Selim Çürükkaya Diyarbakır cezaevinin bütün koğuşlarında üçer kişilik bir komisyon kurarak tutsaklardan, koğuşlarda yaşanmış bütün olayların detaylarını yazmalarını istedi. Ve bütün belgeleri toplayıp okuduktan sonra, orada 3 yıl boyunca yaşanan bütün olayları iki ciltlik belgesel bir roman olarak yazdı ve "12 Eylül Karanlığında Diyarbakır Zindanı" adıyla yayımladı.

27 Nisan 1991 tarihinde cezaevinden tahliye olan Çürükkaya bir ara İstanbul'da gazetecilik yaptı ve aynı dönemde mizah yazıları, politik makaleler ve bir tiyatro eseri yayımlandı. 1991 yılının

Haziran ayında Atina'ya, sonrasında ise Bekaa vadisine giden yazar, orada Abdullah Öcalan'ın PKK'yi parti olmaktan çıkarıp bir tarikata dönüştürdüğünü fark ederek rahatsızlığını belirtti, bu nedenle kısa süreli göz hapsine alındı.

Bir yıl kadar PKK içinde değişiklik yapmak için uğraştı. Ulusal Meclis ve bir Kürt televizyonunun kurulması için çabalar harcadı, Avrupa'da yayınlanan bazı Kürt gazetelerinin yöneticiliğini yaptı. Ulusal irade olarak Öcalan yerine Kürdistan Ulusal Meclisi'nin esas alınması yönündeki

çabalarından ötürü ŞAM'da PKK tarafından tutuklanarak örgütün Bekaa vadisindeki cezaevine konuldu. İki ay sonra buradan firar eden Çürükkkaya, Beyrut`a gitti, burada Suriye istihbaratı tarafından tutuklanma tehlikesi ile karşılaşınca Kızılhaç'a sığınarak, üyesi olduğu PEN'den yardım istedi. PEN, Birleşmiş Milletler, Alman Gazeteciler Birliği'nin yardımıyla Almanya`ya döndü

http://www.madiya.net/index.php?option=com_content&task=view&id=401&Itemid=32

ve Beyrutta kaldığı dört aylık süre içinde kaleme aldığı Apo'nun Ayetleri adlı kitabını yayınladı (14 Temmuz yayınları, İsveç). Kitabı okuyanlar Öcalan'ın yandaşları tarafından saldırıya uğradığı ve yazar hakkında da bizzat Öcalan tarafından ölüm fetvası verildiği için, kitap daha çok ilgi uyandırdı ve bir süre sonra Almanca çevirisi yapılarak Fischer Verlag tarafından yayınlandı. Ardından çok sayıda Alman televizyon kanalı kitapla ilgili Selim Çürükkaya ile röportajlar yaptı. Ünlü Alman yazar Günter Wallraff kitaba önsöz yazdığından O da ölüm tehditleri aldı. Lübnan'da zor günler yaşayan Selim Çürükkaya'nın durumunu PEN merkezine bildirdiği gerekçesiyle ölümle tehdit edilen Kürt PEN'in başkanı Hüseyin Erdem de uzun bir süre dikkatli yaşamak zorunda kaldı.

1988 yılında GÜVERCİNİ DE VURDULAR adını taşıyan romanı yayınlanan Selim Çürükkaya 2000 yılında Almanya PEN merkezi tarafından Exil program çerçevesinde üç yıllığına misafir edildi.

http://www.pen-deutschland.de/htm/aufgaben/wie/wie_ex/wie_ex_kaya-selim.php

Ve son yazdığı romanın bir bölümü "Lib wohl meine taube" başlığı altında PEN Centrum tarafından yayınlanan STIMEN AUS DER EXIL adlı kitapta Almanca olarak yayınlandı. Selim Çürükkaya şu anda Almanya'da politik mülteci olarak yaşıyor.

KİŞİLER:

1- Adem NEZAN:

Senaryonun baş kahramanlarından biridir. 45 yaşlarında, orta boylu hafif şişmandır. Maddi durumu iyi, Diyarbakır`in yerlilerindendir. Aslında gerçekten böyle bir kişi yoktur. Fakat Adem Nezan`ın yaşadığı olayları binlerce Kürt Diyarbakır cezaevinde yaşamıştır. Yani Adem Nezan o cezaevinde işkence gören binlerce Kürd'ün sembolüdür.

2- Ermeni Kız: On iki yaşlarında, siyah saçlı, üzerinde çiçekli köylü fistanı bulunmaktadır.

3- Kirve: Kırk beş yaşlarında, orta boylu, siyah bir fes takmış yakasız bir gömlek giymiş, Ermeni, demirci.

4- Mevlut Çavuş: 1981- 82 yıllarında Diyarbakır zindanının 35. koğuşunda işkence ekibinin başıydı. 28 veya yirmi dokuz yaşındaydı. Antep Eğitim Enstitüsü mezunuydu. Orta boylu, faşist zihniyetli sinsi bir adamdı. Aynı zamanda cezaevinin tüm koğuşlarında etki ve yetki sahibiydi. İşkenceci başı Esat Oktay'ın en önemli elemanlarından biriydi.

5- Kara Bela: Uzun boylu, 25 veya 26 yaşlarında, gözleri yeşil, cahil, acımasız, uzun at suratlı bir komandoydu. Mevlüt Çavuş'un ekibindendi. Uzun süre hücreler bölümünde işkenceci olarak

çalıştı. Tahminen "İç Anadolu" doğumluydu. Türktü, ama okula gitmediğinden olacak ki, garip bir Türkçe kullanıyordu.

6- AKIN: Sarışın şişman, kırmızı suratlı, yemek yemeği çok seven, kafası midesi kadar çalışmayan, pantolonu daima kıçından aşağı düştüğü için bir eliyle sürekli pantolonunu yukarı çeken, 23 yaşlarında, acımasız işkenceler yapmaktan zevk alan, tahminen Samsun doğumlu biriydi. Akın da hem Mevlüt Çavuş'un, hem de genel işkence ekibindendi. Ama özel olarak hücrelerde görev yapardı.

7- Kambur: Hücreler bölümünde görev yapardı. Küçükken geçirdiği bir hastalıktan dolayı beli kamburdu. Zeki ve kurnaz bir komandoydu. Tahsilliydi. Büyük bir ihtimalle Kayseri doğumluydu ve Alevi kökenliydi. Belki de sol görüşlüydü. Yalınız başına olduğu zaman işkence yapmaz, dayak attığında yavaşça numaradan vururdu, fakat başka komandoların yanındayken en acımasız işkenceleri o yapardı. Orta boylu kara kuru bir tipti.

8- Yüzbaşı Esat Oktay Yıldıran: 1.75 boyunda, zayıf kumral, 40 yaşlarında ama yüz kırışıkları fazla, gözlerinin altındaki halkalar morarmış, daima komando elbiseleriyle ve Co isimli köpeği ile dolaşır. Diyarbakır zindanındaki işkencelerin mimarıdır. Katillerin başı, soğukkanlı, acımasız, güzel vaatler verip, çirkin uygulamalar yapan, burnu havada, kendini Nemrud sanan biriydi. 1974 Kıbrıs işgalinde görev yaptığı için, oradaki zindanlarda yapılan işkencelerle deneyim sahibi olmuş, 7. Kolordu Komutanı Kontrgerilla Şefi Kemal Yamak'ın verdiği yetkiyle donanmış tam olarak bir işkence ve cinayet makinesiydi. 24 Şubat 1981 tarihinden Eylül 1982 sonuna kadar Diyarbakır zindanında işkenceci başı olarak görev yaptı. Eylül ayında sonuçlanan, M. Hayri Durmuş, Kemal Pir ve arkadaşlarının yaşamlarını yitirdikleri ölüm orucundan sonra İstanbul`a tayini çıktı. Burada rütbesi yükseltilerek binbaşı oldu. 22 Ekim 1988 tarihinde İstanbul Kısıklı'da bir otobüsün içinde bir Kürt militan tarafından silahla başına sıkılan üç kurşunla öldürüldü.

9- Adem`in Eşi: Kısa saçlı, 45 yaşlarında ama oldukça genç görünen, aydınlık ve güler yüzlü, orta boylu zayıf Diyarbakır'lı bir kadın.

10- Zozan: Adem Nezan`ın büyük kızı; 25 yaşında, yuvarlak yüzlü, uzun boylu ve kumral. Saçları uzun, ailesini çok sever, bir eczanede çalışır.

11- Berfin: Adem Nezan`ın küçük kızı, kilolu, ama hareketli, spor giyinen bir üniversite öğrencisi.

12- Azad: Adem Nezan`nın oğlu. 17 yaşlarında uzun boylu, uzun saçlı, yumuşak huylu lise öğrencisi bir genç.

13- Soruşturmacı Polis Şefi: 45 yaşlarında, orta boylu, çatık kaşlı, göbekli kalın enseli, sivil, kahverengi takım elbiseli.

14- 3. Koğuşun şişman komandosu: Şişman, giydiği elbisenin içine zorla sıkışmış, nefes almakta zorlanan, tembel, hantal, işkence yaparken bile yorulduğu için tutuklulara kızan uykuya ve yemeye düşkün biri.

15- Kitap Okuyan: uzun ince boylu, avurtları çökmüş, 30 yaşlarında, okumuş, gür sesli biri.

16- Jilet: 22 yaşlarında uzun boylu ve ince bir komandodur. Burnu cetvel gibi uzun ve ince olduğundan bu adı almıştır.

17- Deli Salih: Urfa doğumlu, 20 yaşlarında, okula gitmemiş, idam cezasından yargılanmış, gördüğü işkencelerden dolayı akıl melekelerini yitirmiş. Daima güler yüzlü, şakacı bir gençtir.

18- Dev: 20. Koğuşun gardiyanı, kısa boylu, bücür, daha sakalı çıkmamış bir çocuk veya cüce. Çelimsiz ve cüce olduğundan dolayı patronu Esat Oktay Yıldıran kendisine "Dev" adını takmıştır. Dev, azgın bir işkenceci, hem de uzun boylu tutukluların bir numaralı düşmanıdır.

19- Doktor: Diyarbakır cezaevi doktoru, 35 yaşlarında, şişman, kırmızı suratlı, doktordan ziyade kasaba benzeyen biri.

20- Mehmet Salih Besen: Cizre doğumlu.Yaşlı, yakalanmadan önce bir devlet dairesinde memurdu. Gördüğü işkencelerden dolayı aklını yitirdi. Kendini cehennemde

sanıyordu, gardiyanlara da zebani diyordu. Ölmediğine bir türlü ikna olamadı, yaşadığını anlayınca kalp krizinden öldü.

19- Selim Dindar: 20 yaşlarında, Cizre doğumlu, orta boylu yakışıklı bir genç.

20 Tutuklu: Geceleri idam edilmek amacıyla koğuşundan çıkarılan ve şakacıktan idam edilen yüzlerce tutuklu vardı. Buradaki tutuklu da Adem Nezan gibi bir simgedir.

21- Mahmut Döner: 27 Yaşlarında ince boylu ve zayıf, Urfa doğumlu. Aynı işkence yöntemine yüzlerce tutuklu maruz kaldığı için bu da bir semboldür.

22-İbrahim Yıldız: Bu kişi gerçekten yaşamış, tutuklanmış Diyarbakır cezaevine konulmuştur. Bir ara 35. koğuş olarak bilinen hücre bölümüne getirilmiş, burada da diğer tutukluların gözü önünde Mehmet Şen ile cinsel ilişkiye zorlanmıştır.

23- Mehmet Şen: Bu da gerçektir, işkencelere dayanamamış kendisini cellatların insafına terk etmişti, onlar da aşağılıklarının ölçüsü olarak İbrahim Yıldız'la cinsel ilişkiye zorlamışlardı.

24- Ali Osman Aydın: Diyarbakır zindanında 1981 ve 1982 yıllarında Esat Oktay Yıldıran`ın yardımcısıydı. Malatya doğumlu olduğu söylenirdi. 1.75 boyunda, 35 yaşlarında, sinsi, kurnaz, işkence yapmaktan zevk alan, aslında silik bir kişiydi.

25- Minik Asteğmen: Uzun boylu, şişman, dev gibi bir yaratıktı, yüzü kırmızıydı. Büyük olduğu için patronu Esat Oktay kendisine "Minik" adını takmıştı. Diğer subaylar ve askerler ona apartman Sami diyorlardı. Takma isimli olduğundan gerçek adı ve nereli olduğu öğrenilemedi. Bu da işkence yapmaktan zevk alan bir yaradılışa sahipti.

26-Kambur asteğmen: Huyu, kalleşliği, korkaklığı ve sinsiliği ile tam bir çakaldı. Daima uzun bir askeri parka ve uzunca botlar giyer, elleri cebinde dolaşırdı. İşkence yapmadığı gün kudururdu. Onun da kamburu vardı.

27-Co: Yüzbaşı Esat Oktay'ın kurt köpeği. Bu köpek özel eğitim görmüş ve cezaevinde teslim olan tutukluların kendisine tekmil verip "komutanım" dediği bir köpektir. Aynı zamanda çok saldırgan ve çok sayıda tutukluyu ısırarak yaralamıştır. Kürtçe konuşan tutuklulara karşı daha bir saldırgan davranmıştır.

28-Mazlum Doğan: 1956 Karakoçan doğumludur. Üniversiteyi terk ederek Kürdistan'da halkı örgütlemeye başlamıştır. Dersim, Diyarbakır, Batman gibi bölgelerde halkı örgütleme çalışması yürütmüş, 29 Kasım 1979 da Urfa'dan Mardin'e giderken bir araçta trafik polisleri tarafından göz altına alınmış, daha sonra Diyarbakır'da tutuklanmıştır. Cezaevinde çöp bidonu içine gizlenip dışarıya, Dicle kıyısındaki çöplüğe kadar giden, orada tekrar yakalanarak cezaevine getirilen Mazlum, cezaevindeki bütün direnişlere öncülük yapmıştır. Bütün direnişler yenilgiyle sonuçlanınca ve kullanılan bütün silahlar etkisiz olunca, yaşamına son vererek yeni bir direniş silahı yaratmıştır.

29-Şoför Hacı: Suruç doğumlu, uzun boylu, güler yüzlü 27 yaşlarında bir genç.

30-Yıldırım: 28 yaşlarında zayıf, kel kafalı, kısa boylu birisi.

31-Aysel Öztürk: 20 yaşlarında, uzun boylu, ince belli kara kaşlı güzel genç bir bayan,

32 - Yaşlı kadın, 45 yaslarında

33 -Ferhat Kurtay: Mardin Kızıltepe Xurs köyü nüfusuna kayıtlı. Elektrik mühendisi olarak çalışıyordu. Mehmet Hayri Durmuş ile birlikte tutuklandı. Soruşturmada hiç bir suçlamayı kabul etmedi. İşkencelerin son bulması, tutukluların insanca yaşaması için kendini yakarak Diyarbakır'da tutuklulara uygulanan barbarlığı dünya kamuoyuna duyurdu.

34- Necmi Öner: Çermik doğumluydu, uzun boylu güler yüzlü bir gençti. O da Ferhat Kurtay ile aynı koğuşta yaşıyordu. Zulmün son bulması için kendini yaktı

35- Mahmut Zengin: Orta boylu, cana yakın, çevresinde sevilen bir gençti. Zulme boyun eğerek ruhen ölmektense, ona karşı koyarak başı dik gitmeyi daha uygun görmüştü.

36 -Eşref Anyık: Viranşehir nüfusuna kayıtlıydı. Yoksul bir ailenin çocuğuydu.

37 - Mehmet Hayri Durmuş: Bingöl doğumludur. Hacetepe Üniversitesi Tıp Fakültesi dördüncü sınıftan terktir. Bu yüzden arkadaşları onu doktor olarak çağırırlardı. Uzun boylu, olgun, ağır başlı, her sözünü tartışarak konuşan, eleştirilere tahammül eden, herkesin derdini dinleme tahammülünde olan, insanların kalbini kırmamaya özen gösteren çelebi bir insandı. Ankara`da okurken okulu terk edip Kürdistan`a döndü. Mardin Kızıltepe'de Ferhat Kurtay ile birlikte tutuklandı. Tutuklandığı tarihten, ölüm orucunda yaşamını yitirdiği güne kadar, zindanlarda ve askeri mahkemelerde tutuklulara önderlik yaptı. Son olarak işkencelerin son bulması ve savunma hakkının tanınması için ölüm orucuna girdi ve yaşamını yitirdi.

38- Kemal Pir: Giresun Torul kazası nüfusuna kayıtlı, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinden terk. 1.78 boyunda, siyah saçlı esmer, korkusuz, ele avuca sığmaz, kafasına koyduğunu yapan özelliklere sahipti. Diyarbakır cezaevine konulmadan önce iki kez tutuklanmış her ikisinde de cezaevinden firar etmişti. 1979'da Lübnan'a gitti Filistin örgütlerinin yanında gerilla eğitimi gördü. Oradan döndükten sonra arkadaşlarıyla Batman'a giderken yolda yakalandı. Polis soruşturmasında Kemal Pir olduğunu kabul etmedi. Kemal Pir olduğu açığa çıkınca da "Evet ben Kemal Pir`im ama size ifade vermiyorum" dedi ve polise ifade vermedi. Diyarbakır cezaevine getirildiğinde yara bere içindeydi. İşkence altında olan tutuklulara daima moral kaynağıydı. Bildiği doğruları dobra dobra söylerdi. Kürt olmamasına rağmen, 14 temmuz 1982... de başlayan ölüm orucunun son gününe kadar Kürt davasını savundu. Bir deri bir kemik olarak cesedi Diyarbakır hastahanesinde babasına teslim edildiğinde, oğlunun tabuttaki cesedine bakan baba: "oğlum sen dünyaya sığmazdın, seni nasıl sığdırdılar bu iki tahta arasına?" demişti.

39 Akif Yılmaz: Kars doğumlu, Eğitim Enstitüsü mezunuydu. 1979 yılında Diyarbakır bölgesinde halkı bilinçlendirme ve örgütleme işleriyle uğraşırdı. Sessiz, ağırbaşlı, efendi bir gençti. Yüzünde çok sayıda kırışık olduğundan arkadaşları ona "Piro" diyorlardı. 28 Nisan 1980 günü Diyarbakır şehrinde polisin yaptığı bir operasyon sonucu tutuklandı. 14 Temmuz'da başlayan ölüm orucuna katılarak yaşamını yitirdi.

40 - Ali Çiçek: Urfa doğumlu, sempatik orta boylu bir genç.

41- Bayan Sekreter: 26 veya 27 yaşlarında. Mini etek giyinmiş dudakları boyalı, kumral uzun saçlı bir bayan.

42- As. Savcı Bülent Cahit Aydoğan: Sarışın, orta boylu, kırk yaşlarında üzerinde askeri elbiseler, omuzlarında yüzbaşı apoletleri ile PKK ana davasının savcısıydı. Tarafsız gibi görünmeye

çalışırdı. Ama üstten kendisini idare edenlerin emirlerine harfiyen uyar, işkence konusunda yapılan şikayetleri duymazlıktan gelirdi.

43- Binbaşı Kemal Kavi: Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemesinde görülen PKK ana davasının mahkeme başkanı. Altmışın üzerinde, gür kaşlı, sert bakışlı, çok nadir konuşan, delici bakışlarıyla tutuklulara bakan, elindeki kalemle önündeki kağıtlara sürekli bir şeyler çiziktiren, üzerindeki havacı üniformasıyla heyetin diğer üyelerinden bir farklılık sergiliyordu.

44 - Emrullah Kaya. Duruşma hakimi, yaşı ellinin üzerindeydi. Hakime benzer hiçbir tarafı yoktu. Tam bir cellat görünümündeydi. Yargıladığı herkesi açıkça düşman olarak görüyordu. Daima asker elbiseleriyle duruşmaya katılır, çok konuşur, tutukluları ise az konuştururdu.

45 -Niyazi Erdoğan: Heyetin tek sivil hakimiydi. Orta boylu, orta yaşlı, kırmızı yüzlü, çekingen bir adamdı. Bu heyete bir de sivil kişi olsun diye yamanmıştı, zaten bir etkisi de yoktu.

46 - Ali Kılıç: Siverek doğumlu, 1.75 boyunda, ince zayıf bir genç.

47 - Fuat Çavgun: Hilvan doğumlu. 12 eylül askeri darbesi olmadan önce tutuklandı, uzun süre Malatya cezaevinde kaldı. Sonra Diyarbakır Zindanına gönderildi. 14 Temmuz 1982 yılında ölüm orucuna girdi. Komadayken ölüm orucu bitti. Uzun süre tedaviden sonra yaşama döndü. Beyinciği küçüldüğünden tam olarak iyileşemedi. Şu anda Almanya'nın Münih kentinde yaşıyor.

48- Bedrettin Kavak: Batman doğumlu, orta boylu, sarışın, 12 Eylül darbesinden önce Siverek mıntıkasında tutuklandı. 14 Temmuz günü mahkeme salonunda ölüm orucuna katıldı. Şu anda Diyarbakır'da yaşıyor.

- Üç bin tutuklu: Yaşları on dört ile yetmiş arasında değişen 3000 tutuklu 1982 yılında Diyarbakır zindanında barını yordu ve buradaki tutukluların tümü her gün, her an sistemli işkenceye maruz kalıyorlardı.

-1-

Seyrantepe mevkisinde Diyarbakır Yedinci Kolordu Sıkıyönetim Komutanlığına bağlı askeri mahkeme salonu.Yüz metre eninde 300 metre uzunluğunda tek katlı, briket ve betondan ibaret bir bina. Salon, dıştan görüntülendiğinde etrafı tanklar ve panzerler tarafından sarılmış, yüzlerce eli silahlı askerin kuşatmasında, kelimenin gerçek anlamıyla bir savaş durumunu yansıtıyordu.

Salonun iç bölümü görüntülendiğinde ön duvarının ortasında büyük siyah harflerle **"ADALET MÜLKÜN TEMELİDİR"** vecizesi hemen göze çarpar, vecizenin altında M. Kemal`in altın renkli, alçıdan veya tunçtan bir başı asılıdır.

Bu duvarın hemen dibinde uzunca tahta bir masa, masanın arkasında beş adet sandalyede soldan sağa As. Savcı Bülent Cahit Aydoğan, sivil giysili Hakim Niyazi Erdoğan, Askeri giysili duruşma hakimi Emrullah Kaya ve Mahkeme Başkanı Binbaşı Kemal Kavi oturmaktadır. Mahkeme heyetindeki savcı ve hakimlerin üzerinde yakaları kırmızı, siyah birer cübbe bulunmaktadır.

Bu heyetin en genci, kırk yaşlarında As. savcı Bülent Cahit Aydoğan`dır.
Sivil hakim Niyazi Erdoğan kırk beş yaşlarında, orta boylu kırmızı yüzlü bir adamdır.
Duruşma hakimi Emrullah Kaya elli yaşlarında, iri yarı, esmer somurtkan yüzlü, gür seslidir.
Mahkeme başkanı Kemal Kavi hiç konuşmaz. Saçları hayli kırlaşmış altmış yaşlarındadır.
Mahkeme heyetinin iki basamak altındaki masada bayan bir sekreter oturmaktadır. Önündeki masada bir daktilo makinesi ve iki dosya bulunmaktadır.

Sekreter masasının sağında, biraz uzağında üzerinde siyah cübbeler bulunan dört avukat oturmaktadır.
İkisi kalın bıyıklı ve genç, biri uzun kır saçlı ve orta yaşlı. Diğeri ise hayli yaşlıdır.
Dördü de tutukluları meraklı gözlerle izlemekte, tedirginlikleri adeta yüzlerinden okunmaktadır.

Avukatlara yakın bir bölüm, basına ayrılmıştır. Bu bölümde yalnızca beş basın mensubu vardır. İçeri fotoğraf makinesi alınmamıştır. Ama yabancı bir gazeteci ağzının içine yerleştirdiği kamerayı salona sokmayı başarmış, avucunun içine gizleyerek, kimselere sezdirmeden fırsat buldukça görüntü almaya çalışıyordu.
Mahkeme heyetinin sağında ve solunda iki şeritli, otomatik makineli tüfek kuruludur. Namluları tutuklulara çevrili olan bu makineli silahların üzerinde, parmakları tetikte her an taramaya hazır mavi bereli iki komando beklemektedir.

Mahkeme heyeti, avukat ve basının oturduğu bölüm ile tutukluların oturduğu bölümden, seksen santim yüksekliğinde üstü tahtalı demir parmaklıklarla birbirinden ayrılmıştır. Tüfeklerin namlularının nişangahındaki salonun arka kısmında, 400 den fazla tutuklu sıralar halinde bankların üzerinde oturmaktadır.
Bütün tutukluların saçları sıfır numara tıraş edilmiş. Herkesin üzerinde siyaha boyanmış asker elbiseleri vardır.
Cezaevinde, dört aydan beri gece ve gündüz uygulanan işkencelerden ve açlıktan dolayı tutuklular, öyle bir hale gelmişlerdi ki onları tanımak imkansız gibidir.

Hücrelerde kalan tutuklular, dayatılan askeri kurallara uymayı ret etmişlerdi. Maruz kaldıkları işkence, susuzluk, açlık ve uykusuzluktan dolayı ortaya çıkan verem hastalığı onları daha da tanınmaz hale getirmişti.
Dört yüze yakın erkek tutuklunun arasında yalınızca iki bayan vardı, bunlardan biri Aysel Öztürk, diğeri Fatma Çelik idi.
Aysel evliydi ve kocası da onun gibi bu salonda bulunuyordu, altı aydan beri, yani cezaevinde işkenceler başladığından beri kocasını görememişti.

Aysel, mahkeme salonuna alındıktan itibaren sağına soluna bakmış, sıralarda oturan tutukluların simasını tek tek hafızasından geçirmişti. eşinin hafızasında kalan son fotoğrafıyla, salondaki simaları karşılaştırmış, eşini bulamamış yada tanıyamamıştı. Sıralar halinde oturtulan tutukluların arasına, ellerinde joplar bulunan yüze yakın asker dikilmiş. Askerler, mahkeme heyetinin duyabileceği bir ses tonuyla tutuklulara:

"Başlar dik, eller dizde, gözler „adalet mülkün temelidir" vecizesinde olacak" diyorlardı ve bu kurala uymayan tutukluları yine mahkeme heyetinin gözleri önünde copluyorlardı.
Sağa sola bakmak riskli olmasına rağmen Aysel çenesine ve omuzlarına dürtülen jop darbelerine aldırmadan gözleriyle eşinin yiten simasını, bakabildiği tutukluların simasında arıyordu.
Mahkeme salonunda bir uğultu vardı.

Asker gardiyanlarla tutuklular arasındaki çekişme, jop sesleri, "hakim bey işkence yapılıyor: **"hakim bey tuvalete götürmüyorlar!"** bağırtıları arasında bazı tutuklular altlarına işiyordu. Duruşma hakimi Emrullah Kaya`nın: **"Evet duruşma başlıyor!"** uyarısıyla sessizlik hakim oluyor.

Emrullah Kaya:
Gür bir ses tonuyla ve üst perdeden konuşarak:
"Yaz kızım, tutukluların tümünün getirildiği görüldü, herkes serbestçe yerini aldı. Duruşma sabah itibariyle saat dokuz sularında başladı. Kimlik tespitine geçildi."

Sekreter söylenenleri olduğu gibi yazdı. Emrullah Kaya bakışlarını tutuklulara çevirdi:
"**Birazdan kimlik yoklaması yapacağız.**
Adını okuduğum tutuklu yerinden kalkacak sanık kürsüsüne gelecek, kimlik tespitinde bulunacak." dedi ve ilk sanığın adını okudu:

"Sanık Mazlum Doğan"

Mazlum Doğan ön sırada oturuyordu. Ayağa kalktı, orta boylu 27 yaşlarında bir gençti. Cezaevinde gördüğü işkencelerden dolayı alabildiğine yıpranmış bir deri bir kemik kalmıştı. Uykusuzluk gözlerinden akıyordu. Önündeki bankın arkasına tutunarak ayakta durabiliyordu. Bu haliyle sanık kürsüsüne gitmedi. Mahkeme heyetine, kendisine çevrilen şeritli otomatik silahlara, komandoların ellerinde sallanan joplara baktı. Söyleyeceklerini kafasında toparlamaya çalışıyordu.

Duruşma hakimi Emrullah Kaya:
"Mazlum kürsüye gel!"
Mazlum Doğan:
„Hayır kimlik bildiriminde bulunmayacağım."
Emrullah Kaya:
"Neden?"
Mazlum Doğan:
(Emrullah Kaya'nın suratına bakıp acı acı gülümsedi)
"Cezaevinde her gün ve her gece bize işkence yapılıyor!"
(Parmağıyla tutuklulara çevrilen silahları işaret etti)
"Gözlerinizin önünde bize çevrilmiş şu silahlara bakın!"
(Joplarını kaldırmış, oturan tutuklara her an saldırıya hazır bekleyen komandoları gösterdi)
"Başımızın üzerinde sallanan şu joplara bakın!"
(Sağ eliyle sıra halinde oturan tutukluları gösterdi)
„Şu insanların haline bakın! Böyle bir ortamda adil mahkeme olur mu?"
(Parmağıyla mahkeme heyetinin dibinde oturduğu duvarı işaret etti)
„Bakınız arkanızdaki duvarda ‚Adalet mülkün temelidir' diye bir yazı var, o vecizeyle salondaki bu manzara amansız bir çelişki içindedir. Önünüzdeki manzara arkanızdaki yazıyı yalanlamaktadır. Dolayısıyla siz mahkeme değilsiniz, kimlik bildiriminde bulunmayacağım." dedi ve yerine oturdu.

Emrullah Kaya:
„Mehmet Hayri Durmuş"

M. Hayri Durmuş ayağa kalkınca, bütün tutukluların gözleri ona çevrildi. Hayri 1.88 cm boyunda olduğundan, Mazlum Doğan`a göre zayıflığı daha çok göze çarpıyordu. Ölüm orucunda olduğu için hayli halsizdi. Ayağa kalkarken bile zorlandı. Henüz ağzından bir kelime çıkmadan;
Emrullah kaya:
"Hayri sanık kürsüsüne geç ve kimlik bildiriminde bulun, işlerimizi zora koşmayın, cezaevinde olanlar bizi ilgilendirmez, orada olan bitenleri cezaevi yönetimiyle hal edersiniz".
M.Hayri Durmuş:

"Siz sömürgeci bir mahkemesiniz, Kürdistan işgal altındadır. Mahkeme olarak siz de bağımsız değilsiniz. Burada bize, genel olarak Kürt halkına karşı uygulanan politika, daha doğrusu zulüm ve işkence mahkeme ve cezaevinin ötesindeki odaklarca uygulanıyor. Cezaevi ve mahkeme bize uygulanan politikanın/ zulmün araçlarıdır sadece. Bu yüzden bu ortamda ben de kimlik bildiriminde bulunmayacağım." Dedi, yerine oturdu.
Emrullah Kaya:
"Kemal Pir!" dedi.
Kemal çevik bir hareketle ayağa kalktı, avurtları çökmüştü. Mahkeme heyetini küçümsercesine süzdü. Gözlerini bütün tutuklu arkadaşlarının üzerinde gezdirdi, aslında herkesi direnişe davet edecekti.
Hayri`ye baktı, vazgeçti:
"Mazlum ve Hayri arkadaşın görüşlerine katılıyorum ve kimlik bildiriminde bulunmuyorum."
Emrullah Kaya, sinirli bir ses tonuyla:
"Ferhat Kurtay!"
Ferhat Kurtay oturduğu yerden zor bela ayağa kalktı. Tek bir cümle söyledi ve oturdu.
"Kimlik bildiriminde bulunmayacağım!"
Emrullah Kaya:
"Necmi Öner!"
Necmi ayağa kalktı.
"Ferhat arkadaşın görüşlerine katılıyorum" dedi ve oturdu.
Emrullah Kaya:
"Mahmut Zengin!"
Mahmut Zengin ayağa kalkmaya gerek bile görmeden:
"Geç!" dedi yüksek bir ses tonuyla.
Emrullah Kaya:
„Eşref Anyık"
Eşref Anyık ayağa kalktı:
"İnsanlık dışı işkenceler var, insanlar öldürülüyor" dedi. Komandolar Eşref'i joplayarak oturttular.
Emrullah Kaya:
"Selim Çürükkaya" deyince Aysel hemen arkasına dönerek ayağa kalkan eşinin simasına baktı, içinden **„aman tanrım bu ne haldir"** dedi. Kaç kez bakmıştı bu simaya ama tanıyamamıştı. Tüberküloz hastalığına yakalanmış, tedavisi engellenmiş, saçları dökülmüş, gözleri çukura kaçmış, yanakları tamamen erimiş, çenesi küçülmüş, boynu incelmiş....Bambaşka bir sima! Eşinin hafızasındaki bütün görüntüleriyle bu simayı tek tek karşılaştırdı, hiç birine benzemiyordu. Gözleri bile ölü gözlerini andırıyordu.

Selim mahkeme heyetine baktı, çıkarabildiği kadar yüksek sesle:
"İşkenceler sürdükçe ve karşımda mahkeme gibi bir mahkeme bulmadıkça kimlik bildiriminde bulunmayacağım" dedi. Ve kalktığı yere oturdu.
Duruşma hakimi Emrullah Kaya direnen tutuklular karşısında kimlik tespiti yapamayacaklarını anladı. Sağında ve solunda oturan hakimlerle kafa kafaya vererek bir karara vardıkları anlaşıldı. Bu kararını askeri savcının kulağına fısıldadı o da başıyla onaylayınca,
Emrullah Kaya:
"Cezaevinden getirilen tutukluların kimlik bildiriminde bulunmadıklarına dair 7.Kolordu Komutanlığına bilgi verilmesine, cezaevi müdürlüğüne yazı yazılmasına, kimlik bildiriminde bulunmak istemeyen tutukluların cezaevine geri gönderilmesine karar verilmiştir." dedi.

Mahkeme heyeti oturduğu yerin hemen yanındaki kapıdan salonu terk edince, basın mensupları ve avukatlar da salonun ön cephesindeki kapıdan dışarı çıktılar.
Onlarca asker, salonun arka bölümünde bulunan Yüzbaşı Esat Oktay Yıldıran'ın önünde tek sıraya girdi. Orta boylu sert bakışlı, uzun bir yağmurluk giyinmiş, başında mavi komando beresi bulunan gözlerinin altı simsiyah olmuş yüzbaşının:

„Asker gerekeni yap" talimatıyla saldırı başladı. Komandolar, ellerindeki joplarla tutukluları linç edercesine dövdüler, bir kaç dakika içinde salon savaş alanına döndü bağırış, haykırış...

Yere yatırılan direnişçi tutukluların elleri arkadan kelepçelendi, sonra teker teker sıraya dizildi. Uzunca bir zincirle birbirine bağlandı. Dövülerek ring denilen her tarafı kapalı askeri bir arabaya konuldular. Tam kapı kapatılacağı sırada askerler sivil birisini boynundan tutarak arabanın yanına getirdiler. Bir asker Adamın çenesini tutarak
"Adın ne lan ?"
Sivil giysili adam:
"Adem Nezan" dedi.
Asker adamı kaldırarak arabanın içine fırlattı ve hızla kapıyı kapattı.
Araba mahkemenin kapısından hareket edince, diğer tutukluların arasında oturmaya çalışan bilekleri arkadan kelepçeli Adem Nezan, oturmak için bir yer ararken Kemal Pir:
"Dayı yanıma gel, böyle otur" dedi.
Adem Kemal Pir`in yanına gidip oturunca;
Kemal:
"Dayı, seni niye tutukladılar, yani neden ne?"
Adem Nezan:
"Nedensiz!" dedi.
Kemal hiç bir şey demedi. Adem bir müddet sonra Kemal`in yüzüne baktı.
"Niye rahat durmadınız, bu kavgayı neden başlattınız?"
Kemal Pir:
"Dayı sana anlatmam uzun sürer, ama bir gün anlayacaksın, unutma biz hücreler bölümünde kalıyoruz. Anladığın zaman cesur ol, bizim yanımıza gel" dedi.
Artık kimse konuşmadı. Askeri ring arabası cezaevi kapısında durduğunda, askerler aşağı indiler. Bir kaç dakika sonra tutukluların kaldığı arabanın arka kapısı açıldı. Cezaevine girip dışarı çıkan sorumlu gardiyan elindeki bir listeyle arabaya yanaştı:
„Diğerleri arabada bekleyecek! Yeni tutuklanan Adem Nezan sen aşağı in!" dedi.
Adem Nezan arabadan indirilince arabanın kapısı tekrar kapandı.

-2-

1981 yılında Diyarbakır 7. Kolordu Komutanlığı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesince kendisinden önce gözaltına alınan bir kişinin aleyhinde verdiği ifadeden dolayı tutuklanan 45-50 yaşlarında, saçlarına kır düşmüş, orta boylu, hafif şişman Adem NEZAN, cezaevi kapısı önünde indirildiğinde cezaevinin kocaman demir kapısı gıcırdayarak açılır.

-3 -

Bir komando er Adem NEZAN`ın ensesinden tutarak çeker, giriş salonuna alır. Kapı tekrar korkunç, insanın içini ürperten bir gıcırtıyla kapanır. Griye boyanmış bu salonun bir duvarında Mustafa Kemal'in kocaman bir posteri asılıdır. Karşısındaki duvara ise İstiklal Marşı'nın ilk iki kıtası güzel italik bir yazıyla nakşedilmiştir. Marşın yazılı olduğu duvarın dibinde tunçtan bir Atatürk büstü dikilidir. Giriş kapısının sol tarafında koridora açılan başka bir kapı daha vardır ve açıktır. Bir çavuş, bir grup komando erle birlikte yeni geleni karşılamak için salonda beklemektedir. Başçavuş var gücüyle Adem'in yüzüne bağırır:

"Yavşak! İstiklal Marşının yazılı olduğu duvara bak!"
Adem duvara bakar. Arkasından ikinci emir gelir:

"Hazır ol vaziyete geç! Dümbük!"

Adem daha ne olduğunu anlayamadan elinde kalaslarla hazır kıta bekleyen komandoların saldırısına uğrar. Tekme tokat, cop, kalas darbeleri altında eğilir bükülür Adem. Açıkçası

yaşamakta olduğu bir linç olayıdır. Ve nereden geldiği belli olmayan esrarengiz bir komutla saldırılar bıçak gibi kesilir.

"Ayağa kalk , pis Kürt!"
"Hazırola geç!"
"İstiklal Marşı'nı oku!"
Adem avazı çıktığı kadar duvardaki marşı okumaya başlar:

İSTİKLAL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, O benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal,
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklal!

- 4 -

İstiklal Marşı'nı okuduktan sonra Adem`i uzunca bir koridora alıyorlar.
Komandoların ikisi sağında, ikisi solunda, kendisi ortada tedirgin adımlarla yürüyor. Ara sıra başını kaldırıp koridora bakıyor; bir çok asker gelip geçiyor. Pek çok koridor bu ana koridora açılıyor. Bir müddet sonra esrarengiz ses tonuyla saldırıları durduran subayın karşısına hazır ol vaziyette dikiyorlar. Esrarengiz sesli bu adamın ismi Esat Oktay Yıldıran'dır. Zindana yeni getirilen Adem, karşısında bulunduğu subayı daha tanımamaktadır. Üzerindeki üniformadan onun sadece vasat bir komutan olduğunu düşünmektedir. O an için yüzbaşı, çok nazik ve kibar tutumuyla Adem'i etkilemeye çalışır.

"Geçmiş olsun Beyefendi!" sesinin nezaket ve inceliği karşısında Adem rahat bir nefes alır. Minnettar bir edayla, **"Sağ olun komutanım"** diye karşılık verir.

Yzb. Esat: **"Efendim, uzun bir süreden beri gözaltındaydınız, değil mi?"**
"Evet efendim" diye karşılık verir Adem.
"Vah vah vah, biliyorum, orası çok kötü, hele hele o şerefsiz polisler!"
"Evet çok cefa çektim komutanım....!"
"Evladım çok kirlenmişsiniz. Belki de uzun bir süredir haberleri de izlememişsinizdir. Seni televizyonlu koğuşa mı alayım, banyolu koğuşa mı gitmek istersin?"

Adem sıcak suyla duş almanın zevkiyle: **"Banyolu koğuşa gitmek istiyorum"** diye cevap verir.
Yüzbaşı Esat komando askerlere dönerek: "**Çocuklar buraya gelin!"** diye komut verir. Bir anda dört komando hazır ol vaziyette komutanın önünde durur. Yüzbaşı Esat: "**Beyefendi banyolu koğuşa gitmek istiyor! Yardımcı olun! Keselensin! Tertemiz duşunu alsın! Ondan sonra da uykusunu alsın! Anlaşıldı mı?"**
Komando erler hep bir ağızdan: **"Emredersiniz Komutanım!"** derler.

- 5-

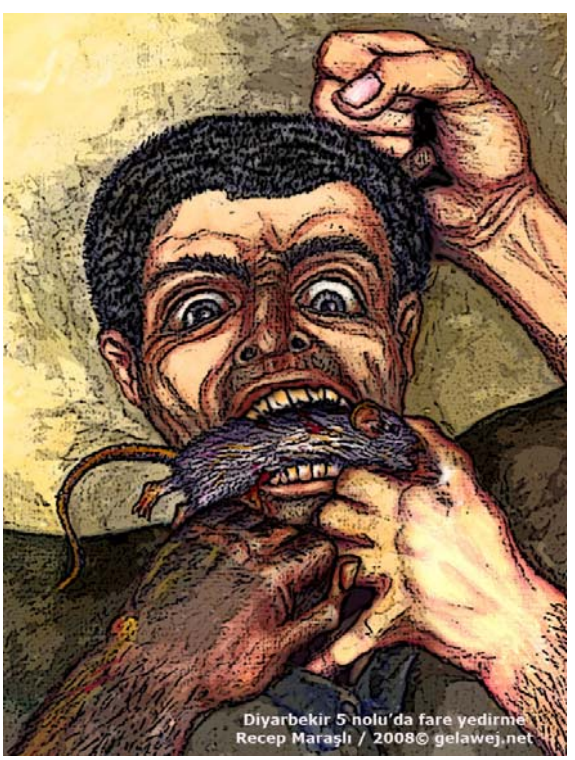
Komandolar Adem'i 36. Koğuş olarak bilinen hücre bölümüne getirmişlerdir. Diyarbakır E tipi hücre bölümü dört katlı bir yapıdır. Her katında önü demir parmaklıklı on hücre vardır. Her hücresi beş buçuk metrekare genişliğindedir. Hücrelerin içinde beton bir seki, arka bölümlerinde bir tuvalet, bir lavabo taşı, iki adet su musluğu bulunur. Zemin kattaki salon 40 metre uzunluğunda

10 metre genişliğindedir. Kanalizasyona açılan tuvalet boruları tıkatıldığından salonda bir diz boyu pislik ve sidik vardır. Ve her şey beton matlığında, demir görüntüsündedir. Banyo diye kendisine anlatılan bu salonda biriken keskin sidik kokusu genzini yakıp, içinden, yüzbaşının yumuşaklığı ile beton blokların sertliği arasındaki çelişkilerle boğuşmaya başlarken "Allaaah! Allaaaaah!" nidaları ve tekbir sesleri ile irkilir Adem. Tekbir sesleri kesilince, ellerinde kalaslarla komando erler kapıdan içeri girer. **"Lan yavşak! Sen daha soyunmadın mı?"** diye bağırır biri. Adem şaşkın vaziyette komandoların suratına bakar. Komandolar önce kendilerini tanıtırlar:

Benim Adım "Akın" der iriyarı, sarışın ve şişman olanı. Benim ki **"Kambur"** der kara kuru kambur olanı Bendeniz **"Karabela"** diye kendini tanıtır uzun boylusu. Çavuş **:"Benim adımda Mevlüt, adamın yedi sülalesine mevlüt okurum."** ..... Ve **"keseleme işlemi!"** başlar.

Adem sert kalas darbeleriyle yere yıkılırken bağırış ve feryatları arşı âlayı sarsar. Karabela ve Kambur yarı baygın halde yere serilmiş Adem'i ayaklarından tutup çekerek boklu suyun içine sürüklerler. Dövüle dövüle yüzdürülür. Akın sırtında yürüyüşler yapar. Komando potinleri ile başına basılarak kafası boklu suya batırılır. Adem canhıraş bir feryatla bağırır çağırır, yalvarır. Ama sesini kimsecikler duymaz. Bayılırsa belki kurtulur. Bayılmazsa film çevrilmeye devam edilir. Adem'i dayaktan geçiren komandolardan Akın Karateciyi, Karabela Samurayı, Mevlüt Çavuş ise Cüneyt Arkın'ı oynamaktadır. .... Ve Adem Diyarbakır 5 Nolu E Tipi Cezaevi'nde bunlardan dayak yiyen bir dublördür artık.....! Dinlenme ve sahne çalışmalarına ara vermeler ise Adem'in baygınlık derecesi ve süresi kadardır. Ayağa kalkamayacak derecede baygınlık geçiren Adem, bir hayvan leşi gibi ayağından çekilerek sürüklenir, 36. Koğuş'un ilk hücresine atılır. Üstü başı kan ve pislik içinde kalan Adem, beton yatağın üzerinde derin bir uykuya (!) dalar.

- 6 -

Yara bere içinde ve her tarafı adeta dökülen Adem ertesi gün yine aynı ekibi karşısında görür. Ekibin başındaki Mevlüt Çavuş: **'Lan' ibne ölmedin mi daha?"** Adem ani bir atakla ayağa fırlar. Hazır ol vaziyete geçer. Bacakları ve elleri titrer. Mevlüt Çavuş: **"Kahvaltı yaptın mı lan göt?"** Adem hırıltı gibi gelen bir sesle **"hayır"** diye cevap verir. Hücrenin kapısı açılır ve Adem hücreye bitişik küçük bir salona alınır. Salonun ortasında ölü bir fare durmaktadır. Mevlüt Çavuş Adem'e: **"Hazırola geç!"** komutunu verir. Adem hemen hazırola geçer. Akın, Karabela ve Kambur Adem`in etrafını çevirir. Karabela: **"Hiç fare yedin mi lan?"** diye sorar. Adem ne yapılmak istendiğini artık anlamıştır. Midesi bulanır, acıyla kıvranır, ne yapacağını bilemez. Dövülerek yere yıkılır. İşkenceden kurtulmak için ölü fareyi yemekten başka bir yolunun bulunmadığını çok iyi bilmektedir. Gözlerini kapatarak fareyi avucuna alır. Edebildiğince ağzını açar, avuçları arasında bulanan fareyi ağzına tıkar. Çiğnemeye başlayınca kusar. Fare ağzından yere düşer. Mevlüt çavuş **"Devam!"** der. Karabela Adem`i coplar, Kambur da bacak arasını tekmeler. Soğuk terler içinde kalan Adem nihayet fareyi yutmayı başarır. Ardından kusmuğunu yalatarak, salonu kendisine temizletirler. Ve tekrardan 36. Koğuşun hücresine alırlar. Adem beton sekinin üzerinde oturur, yakalandığı geceyi düşünerek, dalar.

-7 -

Güneş batmak üzereydi. Kocaman yemek salonunda Adem, uzun mavi bir fistan giymiş, saçlarını kısa kesmiş ve Adem'e göre daha genç görünen eşi, iki kızı ve biricik oğlu aksam yemeğine hazırlanıyorlardı. Adem, uzunca antika bir masada eşiyle karşı karşıya oturmuş, kızları servis yapıyor, oğlu da okulda olan bitenleri anlatıyordu. Ademim Büyük kızı Zozan 25 yaşındaydı, yuvarlak yüzlü, uzun boylu ve kumraldı. Saçları beline kadar dökülüyordu. Böylece giydiği beyaz elbisenin içinde daha güzel görünüyordu. Küçük kızı Berfin büyüğüne göre daha kilolu, ama daha hareketliydi. Spor giyinmeyi seviyor, evde olduğu zaman spor giysilerini hiç üzerinden çıkarmıyordu. Tıp fakültesinde okuyordu, ama yemek yapma konusunda ablasından daha maharetli görünüyordu.

Mutfaktaki buz dolabından bir ilaç kutusunu alan Zozan, babasına döndü:
"Baba, bırak doktora gitmeyi, bana güvenmiyor musun? Biliyorsun ki bu benim mesleğim, iki yıldan beri de eczanede çalışıyorum," dedi ilaç kutusunu getirip babasının önüne koydu. Adem Nezan, ilaç kutusunu eline aldığında, kızına baktı:

"Zozan`ım yavrum, sana güveniyorum, ama doktora danışmadan bazı ilaçları almamak lazım" deyince

Zozan: **"Aşk olsun baba, yine bana güvenmiyorsan Berfin gelsin sana reçetesini okusun, doktor çıkmasına iki yıl var. Ona güvenirsin"** dedi. Berfin mutfaktan koşarak babasının yanına geldi, ilaç kutusundan reçeteyi çıkarıp göz gezdirmeye başladı. Adem masada sessizce oturan oğlunu süzdü:
"**Azad oğlum senin hiç ders çalıştığın yok, yine politikayla mı uğraşıyorsun?"**
Azad: "**Ya baba bırak ne politikası? Her gün insanlara işkence yapılıyor, çığlık sesleri ta Bağlar mahallesine kadar geliyor!"** Adem: **"Ne yapacaksın oğlum?"** Azad **"Ne yapacaksın olur mu baba, insanlara bok yediriyorlar!"** Adem: "**Oğlum böyle şeylere inanma, devlet var, kanunlar var."** Berfin babasıyla kardeşinin tartışmasına müdahale etmek için; "**Bırakın bu tartışmayı, yemek geliyor!"** Berfin`in annesi kızına baktı: "**Aferin kızım, bak sende okula gidiyorsun, Azad daha lisede bu işlerle uğraşıyor!"** deyince; Adem: **"Bak Azad oğlum, bizim dedelerimiz bu dava için can verdiler, ama başarılı olamadılar. Ben başka bir yolu seçtim. Bu şehirde herkes beni tanır, herkese yardımım dokunmuş. İnsanların kalbini kazanmak onların refah düzeyini yükseltmek lazım. Bunun için sen oku, bu tür şeylerle uğraşma!"** Azad babasına cevap vermeye hazırlandı. Zozan ile Berfin porselen tabaklar, kristal bardaklar, yiyecek ve içecekleri masaya dizmeye başladılar. Bu sırada kapı zili çalındı.....

Adem`in genç oğlu koşarak kapıya gitti. Bir müddet sonra **"Baba"** diyen sesi geldi. Eşinin yüzüne "**acaba kim"** dercesine bakan Adem, oturduğu yerden kalkıp kapıya gitti. İkisi resmi, üçü sivil giyimli beş polis kapıda bekliyordu. Adem biraz şaşırdı, biraz toparlaninca Kendinden emin bir ses tonuyla; **"Buyurun, birini mi aradınız?"** dedi. Uzun boylu, iriyarı, sivil giyimli polis, gayet soğuk bir ses tonuyla: **"Beyefendi giyinin, bizimle karakola kadar geleceksiniz"** dedi. Adem`in üzerinde beyaz bir gömlek, kahverengi bir pantolon vardı. Hemen salona geri dönüdü. Kızları ve eşi ayağa kalkmış meraklı bakışlarla onu süzüyorlardı. Hiçbir şey demeden ceketini giydi ve eşine döndü: **"Ben bir karakola gidip geleceğim"** deyip hızlı adımlarla salondan çıktı. Kızları ve eşi de onun ardından dış kapıya yürüdüler. Oğlu kapıda donmuş gibi polislerin arasında uzaklaşan babasına bakıyordu. Adem`i bir polis cipinin arka koltuğuna iki polisin arasına aldilar. Araba evin önünden uzaklaşınca, gözlerini askeri bir bezle bağlayarak başına bir torba geçirdiler...

-8-

Kurtoğulu olarak bilinen bir işkence merkezine götürülüyor. Gözleri bağlı bir vaziyette kıçına bir tekme vurarak bir yere itiyorlar. Ağız üstü yere kapaklandığında insan cesetleri gibi bir şeylerin üstüne düştüğü sanısına kapılıyor. El yordamıyla çevresini kontrol ediyor. İtildiği bu yerde, oturan insanların, dizlerine, omuzlarına, ayaklarına dokunduğunu fark ediyor. Zemin çıplak betondu, insanlar sessizdi ve büyük bir ihtimalle herkesin gözleri kendisininki gibi bağlıydı. Bir ara göğsünden bir tekme darbesi alıyor. "Lan yavşak, düzgün otur" bağırtısını işitiyor. El yordamıyla

bulduğu boşlukta Buda heykeli gibi oturuyor. Bir müddet sonra salondaki sesleri daha net olarak işitebiliyor. Çok sayıda insan, kendisi gibi bu salonda gözleri bağlı olarak kıpırdanmadan oturuyor, sadece nefes alıp veriyordu.

Bu sessizlik salona giren bir grubun küfürleri, oturanlara tekme tokat girişmeleriyle bozuluyor. Aralarından birisini alıp gitmeleriyle birlikte gürültü bitiyor. Ancak bu kez de götürülenin çığlık sesleri salona yayılıyor. çığlıklar öylesine korkunçtu ki; bu sesi işitenlerin içi ürperiyordu. Tam yirmi üç gün, yirmi üç gece bu çığlıkları duydu. Ve sıra kendisine geldiğinde de alıp götürdüler. Tahta bir sandalyede oturtup ellerini arkadan bağladılar. Göremediği bir adam gür bir sesle kendisine soru soruyordu:

"**Bölücü örgüte neden para yardımı yaptın?"**
Adem: **"Ben kimseye yardım yapmadım"**
"Yaptın ulan devleti kandıramazsın"
Adem: **"Hayır yapmadım"**
"Tezgahı hazırlayın!"

Tahta sandalyeye bağlı olan ellerini çözdüler, uzunca bir sırığı, omuzlarının üzerine koydular, iki kolunu yana açarak bir iple sırığa bağladılar. Sırığın iki ucunu yüksekçe iki duvarın üzerine koydular. Çarmıha gerilmiş İsa gibi boşlukta sallanıyordu. Pantolonunu ve donunu çıkardılar. Çıplak iki kablonun ucunu vücudunda dolaştırdılar. Çığlıklar atmaya başlamıştı. O çığlık attıkça birisi "konuşacak mısın lan yavşak" diye bağırıyor, manyetoyu daha seri çeviriyordu.

Çarmıhtan ne zaman indirildiğini hatırlayamıyordu. Fakat gözü kapalı kendisine bir kağıt imzalattıktan sonra bir yetkilinin sarf ettiği sözleri hatırlıyordu:
"**Bu ibne umudunu bölücülere bağlamış, konuşmuyor, gönderin oraya gitsin, götürün gezdirin! Güvendikleri adamların ne halde olduklarını gözleriyle görsün! Ancak böyle ikna olur! Devletin büyüklüğünü kavrar ve tekrar devlete bağlanır"**
Bu sözlerden sonra söylemediği, ama altında kendi imzasının olduğu ifadesiyle Sıkıyönetim mahkemesine sevk edilmişti.....

-9-

Mevlüt Çavuşun **"hazırol lan!"** demesiyle düşlerinden sıyrılır, hücrede olduğunu anlar. Ayağa kalkarak hazır ol vaziyete geçer. Demir anahtarla demir kapı açılır. Adem salona çıkarılır. Ekibin başı Mevlüt Çavuş, yumuşak bir ifade ve ses tonuyla: **"Beyefendi hangi koğuşta kalmak istersiniz?"** der. Ama Adem artık yumuşak ses tonlarına ve ifadelere karşı kaygılar beslemeye başlamıştır. Banyolu(!) ve televizyonlu(!) koğuşlara gitmeye istekli değildir. Başını önüne eğerek tereddüdünü gizlemeye çalışır.

Karabela`nın **"Söyle lan yavşak!"** sesiyle irkilince, dudaklarından **"ben bilmem"** kelimesi dökülüverir. Tekme tokat darbeleri altında Mevlüt Çavuş`un yine bir hinlik tasarladığını anlamakta güçlük çekmez. Mevlüt Çavuş: **"Tamam lan! Seni bütün koğuşlarda gezdireceğiz. Hangisini konforlu bulursan orada istirahat edeceksin!"** diyerek sırıtır. Hazırlanan senaryodan habersiz olan Adem çaresiz emre uyacaktır. Mevlüt Çavuş:
"Rahat!"
Adem ayağını bir asker gibi yana açarak rahata geçer. Mevlüt Çavuş:
"Hazır ol!"
Adem hazır ola geçer. Mevlüt Çavuş:
"Üçüncü koğuşa doğru marş, marş!"
Adem korkuyla titreyen acemi bir asker gibi nizami adımlarla uzun koridora doğru yürür.

Üçüncü koğuşun kapısı açılır. Yanındaki Mevlüt Çavuş ile Akın bir yana, Kambur ile Karabela diğer yana çekilir. Adem açılan 3. koğuş kapısının tam ortasına dikilir. Göz ucuyla koğuşun içine bakar . Karşılıklı olarak koğuşun her iki duvarına iki katlı ranzalar konulmuştur. Ranzaların arasındaki boşlukta ise iki sıra halinde dizilmiş tutuklular vardır. Kafaları sıfır numaraya vurulmuş tutuklular heykel gibi durmaktadır. Avurtları çökmüş, gözleri çukura düşmüş, benizleri solmuş mumyalar gibidirler. Hepsinin üzerinde aynı renkten siyaha boyanmış asker elbisesi bulunmaktadır. Gözyuvarlarında oynayan gözlerini görmeseydi bunların ölü olduklarına inanacaktı. **"Dikkaaaaaat!"** diye gür bir ses duyulunca, tutuklular hep bir ağızdan boğazları yırtılırcasına **"Emredersiniz Komutanım"** diye karşılık verirler. **"Ne biçim ses, lan yavşaklar! Ranza altı ol!"** diye bağırdı Mevlüt Çavuş. Sıraya dizilmiş olan tutuklular **"Ranza altı ol!"** komutuyla birlikte adeta birbirlerini çiğnercesine yerlere uzanıp ranzaların altına girmeye çalışırlar. 3. Koğuşun şişman asker gardiyanı: **" Son sayı üç!"** diye bağırır. Ranza dipleri o kadar sayıda insanı alacak kadar geniş hacimli değildi. Yeterince yer yoktu. Bir uzuvları dışarıda kalmasın diye tutuklular birbirlerini çiğniyorlardı. Şişko Komando er **"iki"** diyor. En zorda kalanlar ise uzun boylu tutuklulardı. Uzun boylu tutuklulardan biri ranzanın altına giremiyordu. **"Üç"** denilince bütün hareketli bedenler taş kesiliyordu. Ama kiminin kolu, kiminin bacağı ve kiminin kıçı dışarıda kalmıştı.

..... Ve eli kalaslı komandolar var güçleriyle dışarıda kalan uzuvlara vurmaya başladılar. Bağırış ve haykırışlar yeri göğü inletiyor. Bu feryatlar karşısında sessiz bir ölüm bile haz veriyor Adem`e..... Mevlüt Çavuş Adem`e dönerek **"Burayı beğendin mi beyefendi?"** diye sorunca Adem lal kesilir. Yanıt alınmayınca kapı sert bir şekilde kapanır. **"Geriye dön! Besinci koğuşa uygun adım marş, marş!"** komutuyla birlikte adeta robot kesilen Adem, verilen komutu eksiksiz yerine getirir...

- 11 -

Adem zindanı tam ortasından ikiye bölen koridorun orta yerinde beklemektedir. Bu koridor aşağı yukarı 200 metre uzunlukta sekiz metre genişliktedir. Bu ana koridora sağlı sollu açılan çok sayıdaki koridorla cezaevi adeta kocaman bir labirenti andırıyor. Bütün bu koridorların duvarlarına yağlı boyayla savaş manzaraları, Atatürk portreleri ve ay-yıldızlı bayraklar çizilmişti. Askeri marşlar ve Türklüğün büyüklüğünü anlatan çeşitli sloganlar, Atatürk posterleri, savaş manzaraları ve ay yıldızlı şekillerle duvarlar süslenmişti.

Ana koridorun zemini nemli ve ıslaktı. Hatta yer yer 5 cm kadar deterjanlı suyla doldurulmuştu. 100 metre kadar ileride bir grup tutuklu görünmektedir. Her on metrede bir olmak üzere 20 kadar asker de sağlı sollu olarak koridora dikilmişti. Adem`i koğuşlarda dolaştıran Mevlüt Çavuş: **"Kıta dur!"** deyince Adem biraz yana çekilerek koridorun kenarında put gibi yerinde durur. Önünden geçmekte olan manzarayı seyre koyulur:

Sekiz kişi sırtüstü yere yatırılmış, sekiz kişi de arkaları dönük halde yerde yatanları ayak bileklerinden tutarak çekmekte ve yatanları paspas olarak kullanmaktadır. Böylece koridorda bir iki tur attırıldıktan sonra, bu sefer de çekenler çekilenlerin pozisyonuna geçerek koridoru temizlemeye devam ediyorlardı. Adem hayretler içinde insanların da paspas olarak kullanılabileceğini ilk defa burada görüyordu. ..... Başını kaldırıp karşısındaki duvara bakıyordu: **"Bir Türk dünyaya bedeldir"** vecizesini gözleriyle okuyunca, midesi bulanıyordu.....

-12-

Beşinci koğuşun kapısı da komutla açılır ve Adem içeri sokulur. Burada 30 civarında tutuklunun hazır ol vaziyette ayakta dikili olduğunu görür. Tutukluların göğüsleri öne doğru çıkık, elleri ise yandan dizlerine yapışıktır. Elinde kalın kaplı bir kitap tutan tutuklu bu gruptan yaklaşık üç metre uzaklıkta ve yüzü gruba dönüktür. Adem'ın içeri girmesiyle birlikte tutuklu yüksek sesle kitabı okumaya başlar:
"Mustafa Kemal"

Elleri dizlerine yapışık göğüsleri öne fırlamış tutuklular koro halinde **"Mustafa Kemal...."** Kitabı okumakta olan tutuklu:
"...Atatürk'ün Hayatı"
Tutuklular koro halinde **".... Atatürk'ün Hayatı.."**
Kitabı okuyan: **"Mustafa Kemal Atatürk'ün...."**
Koro **"Mustafa Kemal Atatürk'ün..."**
Kitabı okuyan **"Babasının adı:"**
Koro **"Babasının adı:"**
Kitabı okuyan **"Ali Rıza Efendi!"**
Koro **"Ali Rıza Efendi"**
Komando Akın :
"Ses kes lan yavşaklar, ses çıkmıyor" O ara elinde kalas ile içeri giren Karabela **"Ses kontrolüne"** başlıyor. Karabela: En baştaki tutukluya **" Mehter marşına başla"** komutunu verir.

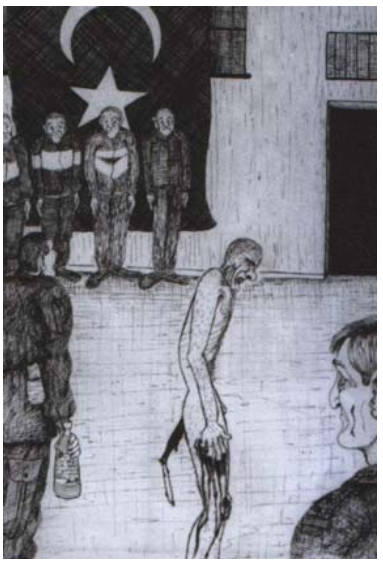
Tutuklu yüksek sesle:
"Ceddin deden neslin baban
Hep kahraman Türk Milleti
Orduların pek çok yaman
Vermiştiler dünyaya şan"

Marşını eksiksiz okur. Karabela: **"Lan niye sesin düşmemiş? Dayak düzeni al! Yavşak!"** Mevlüt Çavuş diğer bir tutukluya **"Sen de Harbiye Marşına başla! Göt!"** diye komut verir. Tutuklu:
"Yolumuzda olsa da dağlar kalın bir perde Pervasız bir kartalız bu hudutsuz göklerde" diye okumaya başlar ama sesi çok düşmüştür. Sadece ağzını açıp kapatmakta, ağzından hırlamalar çıkmaktadır. Mevlüt Çavuş: **"Lan yavşak hani ses? Neden sesin düşmüş? Sen de dayak düzeni al puşt!"** Tutuklu ellerini öne doğru uzatarak açar. Demir çubuklar, lastik hortumlar, joplar ve kalaslarla dövülmeye başlanır. Gün boyunca bu minval üzeri derse (!) devam edilir. Adem bugün için görmesi gerekenleri görmüş, görmediklerini görmesi için başka bir koğuşa doğru nizami adımlarla yola koyulmuştur.

Adem altıncı koğuşun havalandırmasına alınır. Burası da 50 metrekare kadar bir alandır. Başını kaldırır yukarılarda mavi gökyüzünden başka bir şey göremez. Kırmızıya boyanmış, karşısındaki pencere camlarının ortasında nakşedilmiş beyaz ay-yıldızı görür. Etrafına bakar. Her taraf beton bloklarla sarılmıştır. Ve yaz güneşi ortalığı kasıp kavurmaktadır. Çökmüş vaziyette bulunan tutukluların tümü sıfır numaraya vurulmuş dazlak kafaları ve çıplak ayakları ile bekleşmektedir.

Filmin başlaması için sanki her şey onu bekliyordu. Sessizliğin sesi vardı ortalıkta. Birazdan kıyametin kopacağını çok iyi biliyordu. Havalandırmaya haramiler misali ellerinde coplar, sopalar, kovalar ve içleri yağ dolu şişelerle komando erler dolar. Anlar ki birazdan çokça can yanacak, insanlar ağlayacaktır. Komando erlerden biri **"En baştaki yavşak! Koğuşun ortasına gel!"** diye bağırır. Uzun boylu tutuklu orta yere doğru koşar. Emirle belden aşağı soyunur. Elleri dizlerinde olduğu halde domalır. Katran karası cop kovaya sokularak yağlanır. Önce diğer tutuklular ayağa kaldırılır, yüzleri duvara çevrilir.

Komando er yağlı copu iki eliyle erkeklik organı üzerine yerleştirerek domalmakta olan tutuklunun makatına sokar. Tutuklunun çığlıkları havalandırma sahasının dışına taşar. Bu bağırış ve feryatlar içinde adeta vahşileşen bir hayvan gibi komando er de ileri geri yaparken: **"Bu Ahu Tuğba için, bu Zerrin Egeliler için "[**1] diyerek bağırır.. Makatında cop olan tutukluya **"Dik dur lan!"** komutu verilir ve bu arada yüzleri duvara dönük olan diğer tutuklulara da "Geriye dön!" emri verilerek olay kendilerini seyrettirilir.

"Nedir bu lan?" diyerek seyreden tutuklulardan cevap istenir. Kimseden ses çıkmaz. Herkes içinde kırılan bir şeylerin acısıyla başını önüne eğerek suskunluğa gömülür. İleri geri yapan komando er **"Cevap lan!"** diye bağırınca başları önlerine düşmüş tutuklular koro halinde **"Bilmiyoruz Komutanım"** diye bağırarak cevap verirler. Komando er biraz geri çekilerek **" Bakın lan yavşaklar! Kuyruklu Kürt budur işte!"** diye bağırır. Uzun boylu tutuklu grubun içine gönderilirken aynı işlemi tekrarlamak için bir başka tutuklu, ensesinden yakalanarak orta yere alınır.....
.... Ve Adem buradan başka bir koğuşa götürülür.

-14-

"Dördüncü koğuşa doğru marş!" komutu ve uygun adımlarla Adem`i koridorda yürütmeye başlarlar. Kendisini dördüncü koğuşta ne türden bir zulüm bekliyor diye düşünerek yürümeye başlar. Başı dik olduğu halde düşüne düşüne uygun adımlarla yürümeye devam eder. Mevlüt Çavuş **"Gideceğin koğuşta veremlilerle tanışacaksın!"** diye itekler.

Dördüncü koğuşun kapısı açılır açılmaz boğuk öksürük sesleri yükselmeye başlar. İçeri girince sigara dumanından insanları seçmekte zorlanır. Gözlerini ovuşturur, karanlığa uyum sağlamaya çalışırken , bazı siluetler belirir. Gözleri biraz daha seçince; Veremli her hastanın sağ elinin iki parmağı arasında yakılmayı bekleyen dört sigarayı görür.

Komando erin komutuyla bir anda çakmaklar çakılarak sigaralar tüttürülmeye başlanır. Emirle eller kalkar ve yine emirle dudaklar sigaraları yakalar. **"Çeeeeeek, bıraaaaaaak! Çeeeeeek, bıraaaaaak!"** emirleri eşliğinde koğuşa daha fazla duman dolar. Kendilerini sigarayla vuran tutuklular için ağlamaya çalışırken, boynundan tutularak dışarı çıkarılır.

- 15 -

Adem`i 4. koğuşun koridorundan geri çevirirler. 7. ve 8. koğuşun havalandırma yerine götürürler. Gördüklerine şaşkınlık içinde bakar. **"Bu da ne?"** der kendi kendine. Ayakta duran her tutuklunun bir elinde servis tabağı, diğer elinde ise kaşık var! **"Oh! Yarabbim! Demek ki burada yemek servisi yapıyorlar"** diye düşünür. Düşündüklerinin saflığını tutuklular yüzünden okur. Çaresiz bakışlarla ona bakarlar. Bu arada komandolar havalandırmayı basar.

Dört tutukluyu kollarından tutup fosseptik çukurunun bulunduğu beton kapağın yanına götürürler. Fosseptik kapağını kaldırtıp tabaklara bok doldurmasını emrederler. Bu dört tutuklu bütün tutukların tabaklarına bok doldurup servisi tamamlarlar. Herkes elinde kaşığı ve tabağı ile çömelmiş vaziyette gelecek olan komutu bekler. Komando Akın **"Yemeye başlayın çakallar!"** diye komut verince, Kambur bağırarak: **" Çabuk olun lan yavşaklar, son sayı üç! "** Üç dakika içinde tabaklar kaşıklanarak temizlenir. Temizleyemeyenler için ise işkencelerden işkence beğen safhası başlar!.
.... Ve Adem`i Dante'nin cehennem odalarını dolaştırmaya devam ederler.

-16-

Adem Nezan koridora çıkarıldığında nizamı adımlarla kollarını sallayan bir asker gibi yürüyordu. Zebanileri ise beş adım arkadan onu izliyorlardı. Bok yeme sahnesini düşününce, annesinin çok eskiden anlattığı öyküsünü anımsamaya başladı. Hatta kulaklarına annesinin sesi geldi, şöyle diyordu annesi:

"Oğlum Adem, nelere tanık olmadı ki bu zavallı annen! Henüz 12 yaşındaydım. Tuunst köyünde yaşıyorduk. Ailemin tek çocuğuydum. Babam Ermeni ve bu köyde demirciydi. Köylülerle aramızda hiç bir sorun yoktu. Hatta babamı kirve diye çağırırlardı. Birisinin çocuğuna kirve olmuştu, bütün köylüler onu kirve olarak kabul etmişti. Ne olduysa oldu. Bir gün köyün camisine Osmanlı ve Hamidiye alayı askerleri geldi. Onlar camide imamı, imam da cemaati kışkırttı. 'Kim Müslüman olmak istemeyen bir Ermeniyi öldürürse cennete gider' diye cemati kandırdılar. Evimizin kapısı çalındı."

Burada Adem Nezan`ın annesinin sesi kesildi ve Adem'in gözlerinin önünde annesinin anlattıkları canlandı: Tek katlı bir köy evi. Bina taştan yapılma, üstü toprak. Ön tarafındaki duvarda iki pencere ve pencerelerin orta bölümünde tahtadan bir kapı var. Kızgın bir kalabalık kapıya yüklenmiş. Atlı askerler milleti galeyana getiriyor: **'Çık dışarı pis ermeni'** diye çağıranlar, **'La ilahe illalah muhemmedün rasululah'** diye bağıranlar var. Birazdan kapı açılıyor. Kapıda başına siyah yuvarlak kep takmış, yakasız gömlek, siyah şalvar giymiş, pos bıyıklı 40 yaşlarında bir adam beliriyor. Kalabalıktan biri adamın yakasına yapışıp çekiyor, demirciyi yalın ayak sürükleye sürükleye köyün ortasına getiriyorlar. Demircinin 12 yaşında ki kızı ağlayarak, babasını sürükleyip götüren kalabalığı köy meydanına kadar izliyor.

Burada demircinin etrafında bir halka oluşturan asker ve köylüler bağırıp çağırıyor. Bir asker eline aldığı kürekle bir dut ağacının altındaki çocuk bokunu alıyor, demircinin önüne bırakıyor. Rütbeli bir Osmanlı subayı kalabalığın duyacağı bir ses tonuyla bakın kendisine bir şans tanıyoruz: **"Ya önüne konan boku yiyecek, ya da şahadetini getirecek!"** diye bağırıyor. Köylüler hep bir ağızdan: **„Kirve şahadetini getir, kirve şahadetini getir"** diye yalvarıyor. Demirci dininden olmak ile bok yemek arasında öylece dalmış, duruyor. Bir asker demircinin eline bir çubuk tutuşturuyor. Subay, köylüleri galeyana getirmek için: **"Bakın, bakın bok yiyecek ama şahadetini getirmeyecek"** diye bağırıyor. Köylünün biri demircinin yakasına yapışıyor: **"Ye ulan, yine Ermeni inadın tutmasın!"** diyerek kızıyor.

Demirci şaşkın bakışlarla köylüyü süzüyor: **"Kirve biraz sabırlı ol, acele etme, bu bok yemektir, başka bir şey değildir!"** diyor. Bu sözler karşısında köylüler gülüyor. Demirci ölümü göze alıyor, çubuğu önündeki boka batırarak ağzına götürüyor...
Bu ara subaylardan biri: **"Vurun kafire"** deye bağırınca, kalabalık adamı taşlamaya başlıyor, sopalar kafasına iniyor, linç edilerek katlediliyor.

Bu manzarayı izleyen 12 yaşındaki küçük kız, çığlık atarak evine doğru koşuyor. Bu durumu fark eden atlı Hamidiye alayı subayı kızı kovalayarak atıyla önünü kesiyor, eğilip kolundan yakalayarak atın üzerine, kucağına alıyor. Ve diğer askerlerle birlikte hızla köyden ayrılıyorlar. Adem neredeyse sendeleyip düşecekti ama tekrar annesinin sesi kulaklarında yankılandı: Oğlum Adem, atlı adam beni Lice'ye evine getirdi. Orada Müslüman oldum. Adamın benim yaşımda bir oğlu vardı. Biz daha on sekiz yaşındayken Şeyx Sait isyanı patlak verdi. Türk devleti ailenin reisini, yakın akrabalarının hepsini öldürdü. Biz de tesadüfen kurtulduk. Üç yıl sonra beni Tuunst`an getiren adamın oğluyla evlendim. Sen bizim üçüncü çocuğumuz olarak doğdun.

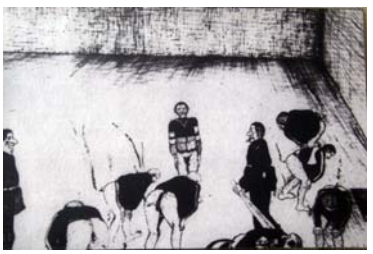
- 17-

Yeni girdiği havalandırma 9. ve 10. koğuşların havalandırmasıdır. Kalabalıktan anlaşılmaz bir uğultu yükselmektedir. Yere çömelmiş tutukluların gözleri yaşlarla doludur. Kalabalık tutuklu gurubuna yaklaştığında sesler bıçak gibi kesilir. Gözler Adem`e dikilir. Adem dikkatlice bakar. Her tutuklunun elinde kuru bir ekmek vardır. Olağan bir durumla karşılaşmıştır diye sevinir kendi kendine.

Arkasından gelen Akın'ın **"Kremi ekmeğin üzerine sür"** komutuyla düşüncelerinden sıyrılır. Koğuşun ortasındaki krem deterjan kutusu tutukludan tutukluya dolaştırılır.....! Kutuyu alan her tutuklu krem deterjanı ekmeğinin üstüne sürer. Ardından bir bidondan bardaklara deterjanlı su doldurulur. Lokma başına, komutla coplanan tutukluların mideleri doldurulur. Neler oluyor diye

düşünmesine izin verilmeden Mevlüt Çavuşun ekibi Adem`i kolundan tuttukları gibi çekip götürürler.

-18-

Adem 11 ve 12. koğuşun havalandırmasındadır. Yine hava sıcak. Tutukluların tümü belden aşağısı çıplak tutulmaktadır. Belli ki her günkü rutin uygulamaların başlamasını beklemektedirler. Bir komando asker: **"Dikkaaaaat! Hazırmısınız lan ibneler!" "Hazırız komutanım"** diye sesler yükselir. **"Herkes eline bir sigara alsın! Lan göt verenler"** Eller sigaralara uzanır. Ve hazır ol vaziyette komut beklenir. **"Komut bir, Sigarayı yak!"** Tutuklular ellerindeki çakmakla sigarayı yakarlar. **"Komut iki, Sigaranın filtresini kıça tak!"** Sigaralar kıça takılır. **"Komut üç, Domal, Eller dizde volta at!"** Adem buralarda kıçla sigara içirildiğini görünce yaşadıklarının bir kabus olduğuna inanır....!

-19-

"Yarabbim" der Adem.
"Ben nereye düşmüşüm!?
Cehennemin hangi tabakasındayım? Allah'ım! Eğer burası bir cehennem ise nasıl bu kadar zalim olabilirsin? Yok eğer burası 5 Nolu Diyarbakır E tipi Cezaevi ise bu kadar zulme nasıl tahammül edebiliyorsun? Haşa yoksa benim görmekte olduğum sadece bir rüya mı?" diye serzenişte bulunur.

Belki de akli melekelerimi yitirdim de sadece hayal görüyorum diye düşünür. Neleri yaşamakta olduğuna daha karar kılmadan ayakları ve yanındaki komandolar onu 13. ve 14. koğuşların havalandırmasına ulaştırırlar. Burada da tutuklular kendilerine reva görülen azap türünü sergilemeye hazırlanmışlardır. Gördüklerine tutuklu demeye bin şahit lazım. Karşısında iskelete dönüştürülmüş yaratıklar vardı sadece. İşte bu iskelet yaratıklar az sonra tüm hünerlerini ona göstereceklerdi....

"Öl!" dendi mi ölünecekti, **"diril!"** dendi mi dirileceklerdi!
Oyunun adı da **"Öl-Diril"** oyunu olacaktı. Yanındakiler gerçekten komando muydu yoksa zebani mi, onu bile karıştırmışken, zebani komando er Akın komutunu verir:
"Yuvarlak halka olarak dizil!" Tutuklular havalandırma salonunda hemen halka oluştururlar.
"Kısa boylu sen, ortaya geç!" Kısa boylu tutuklu halkanın ortasına gidip hazır ol vaziyette bekler.

"Öl! dediğimde dikilmiş bir kalas gibi dümdüz yere düşeceksin! Anlaşıldı mı yavşak!"
Tutuklu yüksek bir sesle "Emredersin komutanım" diye bağırır. Akın:
"Öl!" Tutuklu ayakta can vermiş gibi bir kalas düzlüğünde yere düşer. Akın:
"Diril"
Tutuklu hızla ayağa kalkarak hazır ol vaziyete geçer. **"Öl-diril"** oyunu tutuklu kalkamayıncaya kadar devam eder. Sonra sıra bir başka tutukluya gelir. Adem'i alıp götürürler.

-20-

Koridorların birinde yürütülmektedir Adem. Ve kulaklarına işkence feryatları ulaşmaktadır. Bazen askeri marşlar, bazen da acı yüklü çığlıklardır duydukları. Yalvarıp yakarmalar da bu çığlıklara ve askeri marş seslerine karışır. 15. ve 16. koğuşun kapısında hareketlenmeler görür. Tutuklular tekme ve kalaslarla dövülüp koğuştan havalandırmaya çıkarılmaktadırlar.

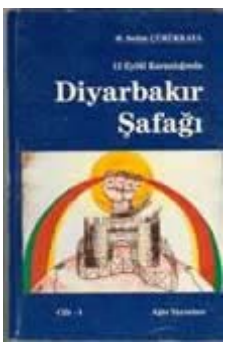
En son da o alınır havalandırmaya. İçeri girince tutukluları anadan doğma çırılçıplak bulur. Hepsi bir deri bir kemik kalmıştır. Sıfıra vurulmuş kupkuru kafaları ve çukura düşmüş gözleri ile bir

hayaleti andırmaktadırlar. Cehennemin bu tabakasındaki azabın ne olduğunu merak eder. Asker komutunu verir: **"Yavşaklar! Tek sırayı gir!"**

Çıplak tutuklular tek sıra halinde dizilirler. **"Baştaki ibne sırtüstü yat!"** En öndeki tutuklu hazır ol vaziyette sırt üstü yere yatar. **"İkinci ibne yatanı bacaklarının arasına al!** Cinsel organını ve testislerini iki elle tut!" İkinci tutuklu denileni aynen yapar. **"Yavşağı tart! Kaç kilo olduğunu bildir!"** Arkadaşının testislerini ve cinsel organını elleri arasında tutan ve onu kaldıran tutuklu bağırarak:

" Tarttığım Mardin doğumlu Ali Kaya'dır. 50 kilo gelmiştir. Emir ve görüşlerinize hazırdır komutanım" der. Tartan tartılanı yere bırakır. Bu sefer de tartılan tartanı tartmaya başlar! Kantar da, tartılan da insandı burada. Birinin ayakları yerde, diğerinin ise gövdesi havada. Ve daha onlarca kişi vardı sırada. O tanıktı. İnsanlar vardı, ama insanlık yoktu burada.

- 21 -

Şimdi girdiği koğuş tertemizdir. Tutukluların bakışları tedirgin, suratları bezgindir. Onu ve yanındaki zebanileri görünce üç sıra halinde dizildiler. Sırayla, **"bir, iki üç...."** diyerek otuz üçe kadar saydılar. Sayım bitince sessiz kalıp gelecek olan komutu beklediler. Koğuş gardiyanı Jilet insanın içini ürperten bir ses tonuyla " Çöp bidonunu koğuşun ortasına al!" dedi. Bir tutuklu tuvalete koşarak elinde bir çöp bidonuyla birlikte geri döner.

Suratının ortasında sanki cetvelle çizilerek kesilmiş ince ve uzun burnundan dolayı jilet lakabını alan gardiyan**: "Çöpü yere dök!"** deyince, sigara izmariti, çamur, süpürge döküntüleri, bez parçaları ve yara sargılarından oluşan pislik koğuşun ortasına saçılır. Jilet: **"Rahat! Hazır ol!"**

Kolları ve bacakları titrer tutukluların. Denileni yaparlar.. **" Bütün çöpler yenilecek! Son sayı üç!"** diye bağırır Jilet. İnanılmaz bir hızla çöpler ve çaputlar yutularak mideye indirilir. Jilet "üç!" dediğinde koğuş yalanarak temizlenmiştir bile. ..... Ve Adem dövülerek 17. koğuştan kovulur.

-22-

Adem tek başına 19. koğuşun havalandırma kısmındadır. Bugün cehennem sessiz. Koğuşlarda çıt yok. Zebaniler ise ortalıkta görünmüyorlar..... Zaten itekleyerek onu havalandırma bölümüne atmışlardı. Kendileri içeri girmediler.

Belki de işkenceci başı **"Yeni İcatları"**nı aktarmak için onları çağırmıştı. **"Şimdilik ortada yoksunuz, ama imanım gibi biliyorum ki Yüzbaşı Esat'tan öğreneceğiniz yeni yöntemleri gelip bütün koğuşlarda uygulamaya başlayacaksınız. Ortalığı cehenneme çevirecek, sessizliği vuracaksınız, "** dedi kendi kendine.

"Zulümden kurulu kalelerinize yeni burçlar ekleyeceksiniz! Korkularınızdan kurtulmak için korkutmaya çalışacaksınız" diye söylenirken demir kapı açılıyor. Zebaniler kahkahalarla havalandırmaya giriyor. En öndeki Mevlüt Çavuş yeşil küçük bir kurbağayı bacağından tutmuş sallıyor; yanındaki dört komando ise kurbağaya bakıp dudaklarını yalıyorlardı.

Mevlüt Çavuş avazı çıktığı kadar bağırıyor: **"Havalandırmaya hazırlan! Lan yavşaklar!"** Anahtar şıkırtıları, demir kapının sesi duyuluyor. Tutuklular koşarcasına havalandırma sahasını dolduruyorlar. Uzun boylu şişman, kırmızı suratlı 19. Koğuşun gardiyanı Cellat, kıçında durmayan pantolonunu bir eliyle yukarıya çekerek tutukluların karşısına dikiliyor:

"Rahat! Hazır ol! Yat!"deyince, yatıyorlar. **"Sürün!"** deyince sürünüyorlar. **"Kalk!"** deyince kalkıyorlar. **"Hazır ol!"** deyince, oluyor. Cellat'ın komutlarına harfiyen uyulur. Ardından tutuklular duvar dibinde sıralanır. Bu arada Mevlüt Çavuş da havalandırma sahasının ortasına

yürür. Bacağından tuttuğu yeşil renkli küçük kurbağayı havaya kaldır ve bağırır: **"Gördüğünüz bu kurbağa çiğnenmeden yutulacak"** diyor. **" Daha bitmedi, bitmedi..... Yutulan bu kurbağa tekrar kusulacak!"** diye ekliyor. **" Unutmayın bir şartım daha var!" " Kurbağa midede bayılmayacak! Bayıltan domalacak!"**

Canlı kurbağa sırayla teker teker tutuklulara yutturulur. İki parmak boğaza sokularak tekrar kusturulur. Kurbağa bayılmışsa, bayıltan domaltılır, domaltılanların kıçı coplanır. Kurbağayı bayıltmayanlarsa domalmama zaferinin sevincini yaşar. Adem yolculuğuna devam eder.

-23-

Mevlüt Çavuş ve ekibi Adem`in yüzünü bir koridorda duvara çevirip hazır ol vaziyete geçirdikten sonra kaybolurlar. Adem koridorda birinin geldiğini ayak seslerinden anlar. Yaklaşmakta olan adamı göz ucuyla süzdüğünde; onun bir deli olduğunu fark eder. Delinin saçı sakalı birbirine karışmış. Üzerinde lacivert bir pantolon, aynı renkten askeri bir mont var. Deli kendi kendine bir şeyler mırıldanıp konuşuyor. Dünya umurunda değil, delinin.

Duvara nakşedilmiş Atatürk portresinin karşısına geçiyor Portrenin altında italik yazıyla yazılmış **" Ne mutlu Türküm diyene!"** vecizesini sesli bir biçimde okuyor. Vecizeyi okuduktan sonra tekrardan Atatürk'e bakıyor.

"Çı virreki lavo! Çı vırreki!"
"Min got "ez Tırkım" Qet şa nebum. Rezil û perişanbum"[2]

Ardından bir kahkaha daha atıyor. Atatürk'ün portresine bakıyor.

Tu çi bê dengi lavo! Wiha çawxar nenêre min! Ezê diya Evren'ê tenim ha!![3]

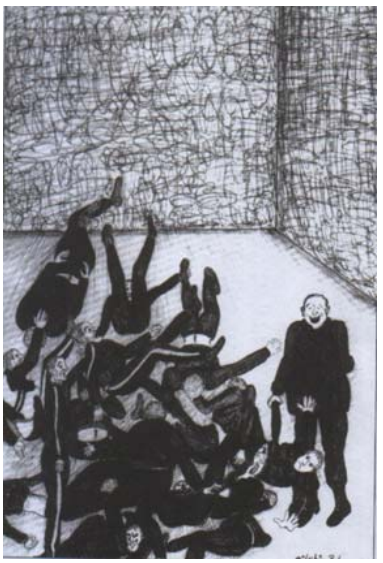
Bu ara Mevlüt Çavuş ve ekibinin ayak sesleri geliyor. Yan koridordan Adem`in dikili olduğu ana koridora giriyorlar. Adem`e **"yürü"** diyor Akın. Yürüyorlar. Delinin yanından geçerken Mevlüt Çavuş deliye soruyor:
"Lan Salih! Ne yapıyorsun burada?"

Salih: **"Atatürk'le dertleşiyoruz komutanım."**
Mevlüt Çavuş: kahkahalarla gülüyor. Adem, katillerin de gülebileceğini ilk defa görmenin hayreti içinde kalıyor. Mevlüt Çavuş:
"Atatürk'le ne konuşuyordun Salih?"
Salih: **"Mutlu olmadığımı söylüyordum, komutanım."**
Çavuş: **"Peki o ne diyor?"**
Salih: **" Dili tutulmuş! Konuşamıyor ki .....!"**

-24-

Adem`i 20 ve 21. koğuşun havalandırmasına götürüyorlar. Deli Salih'in sözleri kulaklarında uğulduyor. Birkaç dakika sonra yüze yakın tutuklu havalandırma alanında hazır bulunduruluyor. Havalandırmaya gelenlerin tümünün belden yukarısı çıplak! Birazdan koğuşun gardiyanı dışarı çıkacak ve ne olacaksa işte o zaman olacak! Komandolar küfürler savurarak havalandırmaya giriyorlar. Sağa sola komutlar veriliyor.

... ve herkes **"hazır olda"** bekliyor. **"Rahat!"** diyor kısa boylu, sivri burunlu, bol elbiseli ve boynunda kırmızı lekeler bulunan gardiyan. Yüz tutuklu eğitimli askerlerden daha disiplinli bir biçimde rahata geçiyor. **" Hazır ol!"** deyince de aynı biçimde "hazır olda" duruyorlar. Uzun boylulara karşı duyduğu aşağılık kompleksi ile gözleri hazırolda sola yalpalanmış grubun en uzun

boylusu bir tutukluya ilişir. Yanına gider **"Domal lan yavşak!"** der. Tekmelerle uzun boylu tutukluyu yere serdikten sonra **"yerine geç!"** der Dev.

Dev: **"Komando marşına başla ve koş!"** Yüz tutuklu hep bir ağızdan:
"Komandoyuz biz! Komandoyuz biz!" diye bağırır. Dev:
"Ses çıkmıyor lan ibneler! Kocatepe ol!"
Komutla birlikte tutuklular havalandırma sahasının ortasında birbirlerinin üstüne binerler. Dev, diğer komando erlerle birlikte coplarına davranıyorlar. Saniyeler içinde havalandırma sahasının ortasında insanlardan bir tepecik oluşur. Yüzbaşı Esat zaten çoktan ismini koymuştu bu insan tepeciğinin:

"KOCA TEPE!"

Komando asker: **"Lan sen en üstteki yavşak! Ayağa kalk!"** En üstte bulunan tutuklu ayağa kalkar. Dev tepenin üstünde dikilmiş duran tutukluya: **"Lan sen Atatürk'ün Kocatepe'deki pozisyonunu al!"** Kalpaksız tutuklu gözlerinin üstünde eli ile uzaklara bakan Atatürk pozisyonunda arkadaşlarının üstünde ayakta beklerken ayaklarının altından çığlıklar yükseliyor. Nefesi kesilenler canhıraş feryat ediyor. Bağırabilenler şanslı! Nefes alamayanlar da bağıramıyor:

Dev: **"Ayaktaki yavşak! İstiklal Marşını oku!"** Tepedeki tutuklu da marşı okumaya başlar, marş **"Hakkıdır hakka tapan milletimin istiklal"** dizesiyle son bulur. Marş bitince **"Kocatepe! Dağıl!"** komutu gelir. Ölen ölmüştür. Kalan sağlar sizindir. Bayılanların üstüne soğuk su dökülerek ayıltılmaya çalışılır. Soğuk suyla ayılamayanlar ise falakayla ayıltılır. Falakayla da ayılamayanların burun uçları çakmakla yakılarak ayıltılmaya çalışılır.

Bu hengamede bizim Adem da payını almıştır! Ama o, diğerlerinden daha şanslıdır. Kendisine gösterilmesi gereken şeyler kalmıştır Ve onu dolaştırmaya çıkaranlar ayaklar altından alıp çıkarmıştır. Bu **"iyiliklerine"** karşılık o da nizami adımlarla yürüyerek alındığı yere varmıştır.

Adem, eni üç, boyu üç adım olan bir hücrede dolanmaktadır. Yırtık askeri elbiselerle dolu bir döşeği ve bir de battaniyesi bulunmaktadır. Hücrenin ön cephesi demir parmaklıklarla örülmüştür. Arka tarafta ise dar yerde bir tuvalet vardır. Gece boyunca gözlerine uyku girmez. Gördüğü manzara ve çığlıklarla irkilerek uyanır.

Kendisine batan yatağında ha bire dönmektedir. Bir diş ağrısı tutmaya başlar. Bastırmaya çalışır ağrılarını; bastıramaz. Sonunda **"Komutanım"** diye bağırmaktan başka çare bulamaz. **" Ne var lan ibne!"** diye bir ses duyar komutanım diye seslendiği taraftan. **"Dişim çok ağrıyor"** diye inler çocuk saflığıyla. Hücrenin kapısı açılır. O gece Kambur ile Karabela nöbetçidir. Salona alınır. Bayılıncaya kadar dövülür. Bütün vücudu sancılar içinde kalan Adem diş sancısını da unutur. Derin bir uykuya dalar.....!

Mevlüt Çavuş'la Akın sabahın erken saatinde Adem'i uyandırıp, alelacele salona çıkarırlar. Mevlüt Çavuş:
"**Dün akşam bir yerin mi ağrıyordu yavrum!?"** diye sorar
Adem, **"Dişim! Dişim!"** diye mahcup bir şekilde önüne bakarak söylenir.
Mevlüt Çavuş, merakla:
"Hangi dişin ağrıyor?" der. Adem sol üst çenesindeki azı dişini göstererek mırıldanır:
"Aha işte bu dişim" diye yanıtlar.
"Hayır olamaz!" diye itiraz eder Mevlüt Çavuş,
Adem: **"Evet, komutanım bu dişim ağrıyor"** diyerek parmağını ağrıyan dişinin üzerine koyar.
Mevlüt Çavuş:
"Siktir lan yavşak, sağ çene alt azı dişim ağrıyor, diyeceksin!" diye bağırır. "**Demezsen yamulturum ulan"** diye ekler. Adem çaresiz kabul eder. Sağ alt çene azı dişinin ağrıdığını....!
Mevlüt Çavuş: **"Söyle bakim yavrum hangi dişin ağrıyordu?"**
Adem: **"Emredersin komutanım! Sağ alt çene azı dişim ağrıyor"** diye cevap verir.
Mevlüt Çavuş ile Akın dişi ağrıyan Adem'i revire götürürler.

Revirin bitişiğinde küçük bir odaya hapsederler. Çenesini iki yandan yumruklarlar.
Akın**:"Narkoz yok lan yavşak! Biz böyle uyuştururuz!"** diye bir de açıklama yapar. Adem bir süre sonra perişan bir halde doktorun önüne çıkarılır. Karşısındaki doktordan çok komando elbisesi giymiş bir elinde kerpeten, diğer elinde çekiçle duran nalbente benzemektedir. **"Sağ alt çene azı dişim çürüktür"** diyerek eliyle sağlam dişini gösterir. Ağzındaki çürük dişin ağrısı ile birlikte sağlam dişini de eline alıp geri döner.

- 27 -

Bir inanışa göre zebanilerin konuklarını cehennem katmanlarında gezdirmesi gibi gardiyanlar da onu koğuşlarda, koridorlarda, havalandırma alanlarında dolaştırmaya devam etmektedirler. İtiraz edecek durumda değildir zaten. Kumandayla hareket eden bir makine gibidir. Neyi emrederlerse çaresiz onu yapacaktır. Birazdan onu koridora çıkaracaklarından emindir. Karabela ile Kambur kapısının kilidini açıyorlar. Koridora çıkarıyorlar. Kimsecikler yok ortada. Sadece kendisinin ve onu yürütenlerin ayak seslerini duymaktadır. Havalandırma sahalarından çığlık sesleri yükseliyor. Koğuşlar azap içinde inliyor..... Adem`i 23. koğuşa götürüyorlar.

Koğuşun kapısı açılıyor, içerisi adeta zifiri karanlık, pencereler kırmızıya boyanmış, içerde ışık yakmak da yasak, bu yüzden koğuş bir yeraltı sığınağını andırıyor. Tutuklular koğuşun ortasında ardı ardına sıraya dizilmiş. Herkesin üzerinde siyaha boyanmış asker elbisesi var. Herkesin kafası dazlak. Herkesin eti gitmiş, iskeleti kalmış. Herkes herkese benziyor burada. Herkes hazırolda, herkesin göğsü öne çıkık, elleri yandan dizlerine yapışık. Herkesin gözleri tavana dikili.

Koğuşa önce Mevlüt Çavuş giriyor, onun ardından Adem, en sonda Kambur, Mevlüt Çavuş, önünde dikili heykel topluluğu üzerinde gözlerini gezdirir. Herkesin nefesini bile tuttuğunu anlar. Bu ara, ayakta **„hazır ol"** vaziyette dikili olan tutukluların ortasından Mehmet Salih Besen, bütün kuralları çiğneyerek öne doğru fırlar. Mehmet Salih yaklaşık olarak eli yaşındadır. Yaşadığı kötü koşullardan dolayı bir deri bir kemik kalmış, gözlerinin altındaki halkalar morarmış, yetmiş yaşındaki bir insanı andırmaktadır.

Öne doğru fırlamasıyla: **"Eşhedu en la ilahe illalah ve eşhedu enna Muhammedün Rasulüllah"** demesi bir oluyor. Tutukluların arasından çıkıyor, öne geliyor, Adem`e bakıyor: **"Sen de mi öldün, Adem, sen de mi kabire geldin?"** diyor. **"La ilahe illalah"** deyip tutuklulara dönüyor: **"Bakın size anlatıyordum, bana inanmıyordunuz, işte Adem de ölmüş, aha ona soralım"** dedi.

Mevlüt Çavuş için yeni bir eğlence malzemesi çıktığından duruma müdahale ederek: **"Sor ulan, bakalım bu ibne ne diyor?"** deyince, Mehmet Salih bir kez daha **"la ilahe illalah"** çekti.

Adem`e döndü, diz çökerek ellerini dua eder gibi havaya kaldırdı: **"Kurban olayım Adem, sen bana doğruyu söyle, sen öldün mü, kabre geldin mi?"** dedi.

Adem şaşırdı, Mehmet Salih Besen`e baktı, bir şeyler söylemek istedi, ama söyleyemedi. **"Bak Adem, burası kabir, biz hepimiz ölmüşüz, etimiz erimiş, bir kemik kalmışız, burada kabir azabı çekiyoruz"** deyince ayağa kalktı, parmağıyla Mevlüt Çavuş'u gösterdi: **"Bunlar da zebanilerimizdir, la ilahe illalah Muhammedün Rasulallah" diye haykırınca, Adem: "Amca yok öyle bir şey, biz gerçek hayattayız"** dedi. Mehmet Salih`in bu sözlere tepkisi çok sert oldu: iki dizinin üzerine çöktü, yüzünü Adem`e doğru kaldırdı ve şöyle bağırdı: **"Töbe de adem, töbe! Allahın takdirini kabul eyle, sen de bunlar gibi olma, öldüğünü artık anla. Burası kabirdir Adem, burada kabir yasaları geçerlidir. Bak birbirimizle konuşmamız yasak, dokunmamız, ağlamamız, bağırmamız, bir de Cuma günü.....**
Adem: **"Cuma günü "** dedi

"Cuma günü ziyaretçilerimiz geliyor. Biz onlara dokunamıyoruz, onlar bize uzaktan bakıyorlar, ağlıyorlar ve gidiyorlar. Söylesene Adem, Cizre`yi iyi biliyorsun! Cuma günleri mezarları ziyaret etme günleri değil mi? Bak seni kabrimize getirdiler, ölmeseydik sana hoş geldin diyecektim, çoluğunu çocuğunu soracaktım, çay, kahve ikram edecektim, tabakalarımızdan tütün sarıp, sigara içecektik. Ama hani bütün bunlar?"

Herkes suskun, Mevlüt Çavuş kahkaha atıyordu, Karabela içeri girdi. Mevlüt Çavuş, Mehmet Salih Besen`e döndü: **"Yeter ulan, artistlik yapma, çık dışarı seni götüreceğim"** deyince; Mehmet Salih bir çığlık daha attı: **"La ilahe illalah"** diyerek ön sırada dikili duran sevdiği Selim Dindar'ın eline yapıştı: **"Seyidim beni gönderme. Sen bana sahip çıkıyordun. Şimdi tek başıma mahşere hesap vermeye gidiyorum"** diye ağladı. Zebaniler onu Adem ile birlikte koğuştan çıkardıktan sonra kapıyı kapattılar. Mehmet Salih Besen ve Adem Nezan'ı önlerine katarak idare bölümüne götürdüler.

Mevlüt Çavuş: **"Ulan Mehmet Salih, şimdi karına telefon açacağım, onunla konuşacaksın ona da inanmasan artık s..... seni! Yaptığın numaralar yeter, yavşak!"**

Daha önceden temin ettiği telefon numarasını çevirdi, karşı taraftan bir bayan "alo" deyince, Mevlüt Çavuş telefonu Mehmet Salih`in eline verdi. Mehmet Salih'in elleri titriyordu. Yüzü sararmıştı. Dudakları arasından **"benim ben"** kelimeleri döküldü.

Eşi: **"Nasılsın, nasıl telefon ettin?"** deyince daha da şaşırıp ahizeye baktı: **"Tabi, ölüler nasıl telefon eder?"** dedi.

Eşi: **"Ne ölüsü, ne diyorsun sen?"** deyince, Mehmet

Salih: **" Yani ben ölmemiş miyim, ne olur bari sen doğruyu söyle"** dedi merakla. Eşi ölmediğine dair konuşmaya başlayınca, onun elleri titremeye gözleri kararmaya nefesi daralmaya başladı. Ölmediğine ikna olunca, kalbi durdu ve yere yıkıldı. Mevlüt Çavuş, Karabela ve Kambur, Mehmet Salih'i uyandırmaya çalıştılar ama boşuna!

Mevlüt Cavuş ansızın hüngür hüngür ağlamaya başlayan Adem'e döndü ve her zamanki küfürle kıçına tekmelerinden birini savurdu:

"Lan yavşak hep senin yüzünden oldu!"

-28-

Adem hücresinde oturuyor. Saçı sakalı uzamış. Eli çenesinde derin derin düşünüyor. Bitişikteki hücreye yeni birini getirmişler. Yeni geleni tanımıyor. Hafızası zaman kavramını kaybetmiş, saati, tarihi sormayı unutmuş. Bitişiğindeki adamın da kim olduğunu korkudan soramıyor. Akşam yemeğini bugün bol getirdiler. Ama onlara vermediler. Servis tabaklarını da hücreden uzağa,

ellerinin ulaşamayacağı kadar uzaklığa bırakıp gittiler. Bakıp da yiyemedikleri yemeklerinin üstünde lağım fareleri (Cırdon) o gece sabaha kadar cirit attılar.

- 29 -

Gece yarısı hücresinden alındı. 24. Koğuşun gardiyan odasına götürüldü. Sekiz metrekarelik bir yerdi burası. Havalandırmaya bakan duvarda bir pencere vardı. Cam yine kırmızıya boyanmıştı. Odanın giriş kapısının karşısındaki duvarda demirden lacivert bir kapı daha vardı. Giriş kapısının üstünde Atatürk'ün bir portresi asılıydı. Pencerenin karşısında ise üst kata çıkan merdiven pervazları bulunuyordu. Odaya bir masa ve üç sandalye konulmuştu.. Mevlüt Çavuş ortada oturuyordu; sağında Karabela, solunda ise Kambur vardı. Akın Adem'i giriş kapısının arkasına sakladı. Bir müddet sonra üst katta açılıp kapanan bir kapının sesi duyuldu. Merdivenden inen ayak seslerinden bir tutuklunun aşağıya indirilmekte olduğunu anladı. Adem çaktırmadan mazgal deliğinden bakıyordu. Demek ki 24. Koğuşun gece azabını seyretmeye getirilmişti.....

Zayıf, ince, orta boylu bir tutukluydu. Gözleri korkudan ay kadar büyümüştü. Elleri titriyordu. Tutuklu masada oturanların karşısına pijamayla dikilmişti. Ve yargılama başlıyor. Mevlüt Çavuş iddianameyi eline alıyor ve okuyor:
"Bölücü örgüt üyesi olmak, Türkiye topraklarından bir parça koparmak, Bu topraklar üzerinde başka bir devlet kurma eylemine kalkışmaktan TCK 125. maddesi gereğince idam cezasıyla cezalandırılmasını talep ediyorum" diyerek okumasını tamamlıyor.

Yanında oturan Kambur ve Karabela sessizce birbirlerine danışıyor. Kısa bir süre birbirleri ile tartıştıktan sonra Karabela kararı açıklıyor: **"Bu suçun cezası sanığı hemen şu anda şurada asmaktır."** demesiyle birlikte oturduğu yerden ayağa kalkan Karabela üst kata çıkan merdivenin altında saklı olan bir parmak kalınlığında uzunca bir şerit çıkarıyor. İpi ikinci kattaki merdiven parmaklığına bağlıyor. Kambur da merdivenin altındaki iki domates kasasını alıyor, pervazdan aşağıya sallanan ipin altında üst üste koyuyor. Mevlüt Çavuş ile Kambur tutuklunun kollarından tutarak, kasaların üstüne çıkarıp ipi boynuna takıyor. Karabela elindeki keskiyle yukarı kata çıkıp ipin bağlandığı merdiven pervazlarının yanında bekliyor.

.....Ve Mevlüt Çavuş kasalara bir tekme sallıyor. Tutuklu dolanır ipin ucunda. Benzi morarır, gözleri büyür Tam boğulmak üzereyken, Mevlüt Çavuştan işaret alan Karabela, elindeki keskiyle idam ipini kesiyor. Tutuklu bir kemik torbası gibi yere düşüyor. Bir süre sonra ayılıyor. Kambur ve Karabela tutukluyu sürükleyerek koğuşuna götürüyorlarr..... Başkasını indiriyorlar..... Adem'i de hücresine götürüyorlar.

-30-

Mevlüt Çavuşun ekibi kapıda hazır bekliyor. Adem'i 26. ve 27. koğuşun havalandırmasına götürmeye gelmişler.

"Hazırlan! Lan yavşak!" diyor Kambur. **"Emredersiniz Komutanım!"** deyip **"hazır ola"** geçiyor Adem. Gürültüyle hücresinin demir kapısını açıp dışarı çıkarıyorlar. Göğsünü ileriye doğru çıkararak **"Uygun Adımlarla!"** koridorda yürümeye başlıyor Adem. Dizlerini karın boşluğuna kadar kaldırıp indiriyor, kollarını da ileriye geriye doğru sallıyordu. Bu cehennemde olağan adımlarla yürümenin imkanı bulunmadığını artık çok iyi biliyordu. 26. ve 27. koğuşların havalandırmasına girdiğinde tutukluların duvar dibinde çömeldiğini gördü. Bir anlam yükleyemedi bu garip davranışa.

Sadece hayret etmekle yetindi. Karabela **"sen de çömel lan yavşak!"** deyince, o da kader ortakları gibi duvar dibine çömeldi. Tanıdık bazılarıyla göz göze geldi. Gözlerin içinde ortak yaşanmışlıklara gitmişken **"Dikaaaaaaaaat!"** sesiyle irkiliyor. Hep birlikte ayağa fırlayıp hazır ola geçiyorlar.

Tutuklulardan biri: **"On dördüncü koğuş 40 kişiyle emir ve görüşlerinize hazırdır komutaniiiiiiim!"** deyip tekmilini veriyor. Ellerinde balta sapları ve kalaslarla bir grup komando içeri dalıyor. Herkesin ortak ismi **"Lan! Yavşak! Göt!"** iken sopalara haşmetli isimler verilmiş ve yağlı boyayla üstlerine isimleri yazılmıştı:
"Okşa Beni!"
"Haydar!"
"Kuzu!"
"Ye beni!"
Sopalar isimlerine uygun işlev görüyorlar diye düşünmeye başlamışken....
Kambur: **"Hazır mısınız lan yavşaklar?"** diye bağırıyor.

Tutuklular hep bir ağızdan:
Emredersiniz komutanım! diyerek karşılık veriyorlar. Akın, elinde uzunca bir zincirle havalandırmanın tam ortasına gelir. Aynı anda iki tutuklu da elinde zincir bulunduran Akın'ın yanına iteklenir. Sırtsırta dikilir.
Zincir'in bir ucu bir tutuklunun boynuna, diğer ucu da diğer tutuklunun boynuna bağlanır. Kambur'un "Başla!" komutuyla birlikte her iki tutuklu zıt yönlere doğru hızla koşmaya başlar. Zincir gerilince boyunları kırılırcasına geriye itilen her iki tutuklu da sırt üstü yere yıkılır. Boğazlanmış gibi hırıltıyla nefes alıp verirler. **"Okşa Beni", "Haydar", "Kuzu"** ve **"Ye beni"**nin iniş ve kalkışları altında yarı baygın haldeki tutukluların boyunlarındaki zincir çözülür. Bu kez de zincir başka bir ikilinin boynuna geçirilir.

-31-

Mevlüt Çavuş'un ekibi Adem'i 29. ve 30. koğuşun havalandırmasına ulaştırmışlar. İki koğuşu birden tespih taneleri gibi tek sıraya dizmişler. Ellerinde sopayla komandolar etraflarını çevirmişler. Karabela: **"Rahat! Hazır ol!"** Komutunu veriyor. Tüm tutuklular yek vücut komuta uyuyor. Karabela: **"Baştan birici yavşak çökecek, ikincisi ayakta kalacak, üçüncüsü çökecek dördüncüsü dikili kalacak! Böylece sona kadar düzen alınacak!"** der. Komuta anında uyuluyor. Karabela: **"Ayaktakiler çökenlere binecek ve bindikleri kişinin kulaklarını tutacak!"** Ayaktaki herkes önünde çökmüş olana biniyor, iki eliyle iki kulak kepçesini tutuyor. Karabela: **"Ayağı kalk!"** Çökenler hızla ayağa kalkıyor. Karabela: **"Nerede lan? Kervanın eşeği ile topal köpeği nerede?"** Sıranın en sonundaki tutuklu, bindiği tutuklunun sırtından iniyor. Sırttan inen tutuklu en öne geçerek eşek gibi dört ayak üzerinde dikiliyor. Diğeri de sıranın en arkasında topal köpek gibi pozisyon alıyor. Kervan yola hazırdır. Karabela: **"Tarihi çevir!' marşıyla yola çık!"** diyor. Biniciler ve "develer', **"eşek"** ve **"topal köpek"** avazları çıktığı kadar: **"Tarihi çevir! Nal sesi, kısrak sesi bunlar!"** diye bağırıyor. Karabela: **"Ses lan yavşaklar! Seees!"** Sesler daha da yükseliyor: **"Delmiş Roma'nın kalbini mızrak gibi Hunlar!"** Binicilerin kıçına sopalar inince sesler daha da yükseliyor: "**Göktürkler, Uygurlar, Oğuzlar, Peçenekler" "Develer"** tekmelenir: **"Türkün yüce tarihine binbir zafer ekler"** Yol fasit bir dairedir. Ne başı ve ne de sonu vardır. Kervan menzilsizdir. Dönüldükçe dönülür. Düşen tekmelenir Yürüyemeyen yürütülür Adem Aşık Veysel'i mırıldanır:

"Bilmiyorum ne haldeyim
Gidiyorum gündüz gece
Gündüz gece"

-32 -

O gece hücre bölümüne sekiz kişi daha getirmişlerdi. Alt katta her birini bir hücreye koymuşlardı. Onuncu hücrede doldurulmuştu. Kimse kimseyi soramamıştı. Herkes parmaklıkların önünde ayakta dikilmiş, kaderini beklemişti. Gece saat dokuzdan sonra nöbeti Karabela devralmıştı. **"İç Anadolu"**da doğmuş, okul yüzü görmemiş, koyun çobanlığından üçbine yakın tutuklunun yöneticiliğine atanmış, uzun boylu, yeşil gözlü, cahil ve vahşi görünümlü bu adam, ustası Esat'tan öğrendiği yöntemi uygulamayı düşündüğü için onuncu hücrenin önüne gitmişti.

Uzunca bir ipi oradaki tutuklunun erkeklik organına bağlamıştı. Yetinmemiş! Aynı işlemi diğer hücrelerde sürdürmüş. Dış salondaki masasına on adet ipin ucuyla dönmüştü. Sandalyesine oturmuş Ve bağırmış:

"Lan yavşaklar kimin ipi çekildiyse tekmil versin!" Elinde tuttuğu iplerden birini çekmiş! **"Onuncu hücre Hüseyin Taş! Emredersin komutanım!"** diye bir ses yükselmiş. İkincisini çekmiş: **"Dokuzuncu hücre Ali Elma! Emredersin komutanım!"** Böylece başa kadar gelmiş. Biraz düşündükten sonra sırıtarak: **"Lan yavşaklar, kimin ipi çekilirse, bir türkü söyleyecek"** Tek bir ağızdan: **"Emredesin komutanım!"** sesleri yükselmiş. Karabela yine elindeki birinci ipi çekmiş. **"Bitlis'te beş minare"** türküsü söylenmiş. İkincisini çekmiş: **"Urfa'ya paşa geldi"** sesi yükselmiş. Tutuklular birer kasetçalar, elindeki ipler de uzaktan kumandaydı. İstediği parçayı, istediği kaseti sabaha kadar çalmış.....

-33-

Mevlüt Çavuş'un ekibi, Akın, Karabela, Kambur ve Mevlüt Adem'i bir gece yarısı hücresinden alırlar. O gece, dördünün de üzerinde komando elbisesi var. Dördü de mavi bereli. Elleri sopalı. 31. ve 32. koğuşun dış salonuna götürüyorlar. Duvarda bir Atatürk portresi asılıdır. Salonda ise iki sandalye bir masa duruyor. İki mavi bereli komando bir tutukluyu geriyordu.

Adem, **"İnsan nasıl gerilebilir?"** diye soruyor kendi kendine. O hayatında gerilen ipler, yüzler, teller görmüştü. Ama burası Diyarbakır cehennemiydi. Demek ki burada insanlar da gerilebiliyordu..... Nasıl mı? İki mavi bereli komando zincirin bir ucunu tutuklunun bir ayağına, diğer ucunu merdivenin demir pervazına bağlıyorlar. Koğuşun kapısını açıyorlar. İkinci ayağını da açtıkları kapının mazgal demirine zincirle bağlıyorlar. Koğuş kapısını iteleyerek kapatıyorlar. Tutuklu baş aşağı dönüyor....!

Bacakları kapının genişliği kadar geriliyor. Acılar içinde feryat figan ediyor. Kimsecikler duymuyor..... Duyanlar da seslerini çıkaramıyor. Cellatlar istedikleri zaman indiriyor..... Gerilen indirildiğinde bir başkasına geçiliyor.....!

-34-

Bugün Adem'i 33. ve 34. koğuşların havalandırmasına götürüyorlar. 150'den fazla tutuklu toplanmış buraya. Tümüne aynı renkten siyaha boyanmış asker elbiseleri giydirilmiş. Hepsinin kafası dazlak. Vücutları cılız, yüzleri ürkek. Bakışlarına sinmiş derin korkular vardı. Yüzlerine de endişe ekilmişti. Sanki çaresizlik ve umutsuzluk denizinde yüzüyorlardı. Mavi bereli komandolarsa kendi aralarında planlar yapıyor, tutuklular da çift sıra halinde dizilmiş kader çizicilerine bakıyordu. Kambur:
"En baştaki yavşak!"
Sıranın başındaki tutuklu yerinden ayrılıyor.

Koşa koşa Kambur`un yanına varıyor. **"Mahmut Döner, Urfa, emir ve görüşlerinize hazırdır komutanım"** diyor. Kambur: **"Belden aşağı soyun!"** diyor. Adem soyunuyor. Kambur tutukluya bir ip uzatıyor. **"Bu ipi sikine ve taşaklarına bağla!"** diye bağırıyor! Tutuklu denileni anında yapıyor. Kambur, altı metre kadar uzunluğundaki ipin diğer ucunu ise elinde tutuyor. Kambur koşmaya başlayınca, Tutuklu da onu kovalar. Kambur koşar. Tutuklu Kamburu kovalar.....! Acılar, ağrılar, utanç içinde bağırış feryatlarla kahkahalar birbirine karışıyor. Herkes cinsel

organlarından bağlanmasının sırasını bekliyor..... Bağlanmalar yetmiyor, bağlananın bedenine de coplar iniyor.

-35-

Adem'i hücresinden çıkardıklarında merak içindedir. **" Bugün değişik bir yere gideceksin yavşak!"** diyor Akın. Onu değişik yere götürecek olanlar yine aynı dört kişidir. Adem'i ortalarına almışlar. Koridorda yürürlerken koğuşlardan da marş sesleri yükseliyor. Her koğuş değişik bir marşı okuyordu. İşkence çığlıkları, küfürler, emirler de marş seslerine karışıyordu. Kocaman bir şehirde sanki bir deprem felaketi yaşanmıştı da enkazlar altında insan bağrışmaları, feryatları, çığlıkları yükseliyor gibiydi.

Seslerin arasından uzunca bir koridora varıyorlar. Adem'i bir kürsünün üstüne çıkarıyorlar. Kambur Adem'e **"Önündeki pencereden havalandırmaya bak lan yavşak!"** diyor. Adem havalandırmaya bakıyor. Saçları sıfır numaraya vurulmuş kadınları görüyor. Kırk kadar kadındır, havalandırmada dolanıyorlar. Eli Coplu bir komando onları kovalamaya çalışıyor. Bir kadını kolundan yakalayıp durduruyor Kadının adı Aysel, ona **"Andımızı oku!"** diyor. Aysel başını kaldırıyor, pencereden kendilerine bakan Adem`i görüyor.

Ve **"hayır okumam!"** diyor.
Komando Aysel`in boğazına iki eliyle sarılıyor, onun incelmiş boyunu sıkıyor. Aysel karşı koyuyor, boğazına yapışan ellerden kurtulmak istiyor. Ama komandonun güçlü elleri onu boğmak üzere iken, Başka bir kadın dişi bir kaplan gibi komandonun üzerine atılıyor: **"Ulan alçak gözlerimizin önünde arkadaşımızı boğdun"** diye bağırıyor. Diğer tutuklu kadınların çoğu komandonun üzerine çullanınca, Adem Nezan`ı hemen pencereden geri çekiyorlar. Kadınlar havalandırmasındaki çığlıklar ulaşıyor Adem`in kulaklarına, ama kimse duyamıyor kadınların bu çığlıklarını. Koğuşlardan yükselen marş sesleri, çığlıklarını bastırıyor kadınların.

Yükseldikçe kadınların çığlıkları, marş sesleri de yükseliyor tüm koğuşlarda. Adem, kadınların kin dolu gözlerini unutamıyor. Çığlıklarındaki isyanı okuyor. **"Bu volkan yakında patlayacak!"** tahmininde bulunuyor. Onu tez elden hücresine geri getiriyorlar.

-36-

Görmediği tek bir koğuş kalmayınca Adem'in kaderi de belli olacaktı. 38. koğuşun koridoruna birazdan götürülecek, bu koğuştaki itirafçıların da azabına tanık olacaktı. 38. koğuşun önüne geldiğinde Karabela "**dur!"** diyor. Duruyor. Koğuştan iki tutuklu çıkıyor.

Kısaca künyelerini okuyorlar. Birinin ismi İbrahim Yıldız, diğerininki ise Mehmet Şen' di. Karabela: **"Pantolonlar insin lan!"** İbrahim Yıldız ve Mehmet Şen pantolonlarını dizlerine kadar indiriyor. **"Donlar da çıkacak Lan!"** diyor Karabela. Donlarını da çıkarıp belden aşağı çıplak oluyorlar. **" Mehmet Şen! Sen domal lan!"** Mehmet itirazsız domalıyor ve her iki elini de dizlerinin üstüne koyuyor. **"Lan Yavşak İbrahim! Arkadan yapıştır!"**

İbrahim, Mehmet'i arkadan kucaklayıp kendine doğru çekiyor. Zevkten dört köşe olan komandolar **"Braavo, Brraaavo"** diye bağırarak tezahürat yapıyorlar. Bazıları eğilip vaziyeti kontrol ediyorlar. Mevlüt Çavuş: **"Lan yavşak! Senin ki kalkmamış! Göte boş yapışmışsın! Değiş Sen! Göt! İbrahim sen domal, Mehmet arkana geçsin!"** Değişim hemen yapılıyor. Bu sefer de Mehmet için tezahürat yapıyorlar..... Vaziyet kontrolünü onun için de yapıyorlar. Bu kez Karabela eğilip bakıyor: **" Lan Göt! Seninki de kalkmıyor lan!"** Mevlüt Çavuş: Mehmet'in kıçına bir tekme vuruyor: **"Bırak lan! Ben kaldırmasını bilirim.!"** diyor. İki itirafçı anında hazır ola geçiyor. Kambur: **„Lan İbrahim! Sen sırtüstü yat!"**

Sırtüstü uzanıyor. **"Lan Sen, İbrahim'in sikini ağzına al! Ters dön, Onunkini de ağzına koy! Emmeye başla!"** diyor Kambur. Emme işlemine başlanıyor..... Adem'i ensesinden tutup yüzünü başka bir tarafa çeviriyorlar.....

-37-

Vakit bir akşam üzeridir. Mevlüt Çavuş ve ekibi onu hücresinden alıyor. 36 koğuşun küçük salonuna çıkarıyorlar. "**Hazır ol"** vaziyette dikiyorlar. Kambur, Karabela ve Akın etrafında dolanıyorlar. Mevlüt Çavuş, karşısına geçiyor:
"Seninle açık açık konuşmak istiyoruz" diyor Sonra ekliyor:
"Bütün koğuşları gördün!?"
"Evet gördüm komutanım"
"Yalnız bir koğuş var, onu göremedin"
"Bilmiyorum komutanım"
"Onu görmene gerek yok. Orada azılılar kalıyorlar. Onlar yakında toptan yok olacaklar. Şimdi söyle bakim, hangi koğuşta kalmak istiyorsun?"

Adem kararlı bir ses tonuyla: **"Toptan yok olacakların koğuşunda!"**
Mevlüt Çavuş, tereddütle: **"Öyle mi"?** deyince hazır bulunan diğer komandolar da Adem'e coplarla bindirmeye başlarlar. Çavuş da sille tokat Adem'e girişiyor. Adem'i döve döve karşıdaki hücreler bölümüne, azılıların bulunduğu yere koyuyorlar. Hücrede bir kendisi, bir de kendi suskunluğu kadar suskun beton duvarlar vardı. Demir kapı üzerine kapatıldıktan sonra, cellatları hızlı adımlarla oradan ayrılıyorlar. Gürültüyle dış kapılar da kapanıyor. Hücrelere bir sessizlik çöküyor. Adem karşı konulmaz bir his ve istekle: **"Xwedêyooooooooooooooooooo!!!"** diye bağırıyor. Nedendi, niçindi onu kendisi de bilmiyordu. Belki sessizliğin sesinden korkmuştu, korkusunu kovalıyorken bağırıyordu. Belki de yaşadıklarını, gördüklerini Tanrı sıfatıyla göklerde oturan o büyük güce anlatmak istiyordu.

Çaresiz miydi yeryüzünde? Belki de göklerde çare arıyordu..... Adem soluğu kesilinceye kadar
"**Xuedeyooooooooooo"(Allahıııım!)**
"Xuedeyooooooo!"
"Xuedeyooooooooo!" Diye bağırıyordu.

- 38 -

Burası Diyarbakır zindanının idare bölümü. İkinci katta büyük bir oda. Uzunca kül renkli bir masa, ayakları demirden kahve renkli deriden on iki adet sandalye. Duvarlarda, pencerelerin arasında Atatürk'ün ve cunta lideri Kenan Evren'in asker şapkalı birer posteri asılıdır. Karşılıklı altı adet pencere odayı aydınlatmaktadır. Bloklar amiri 6 Asteğmen hazır ol vaziyette ayakta beklemektedirler. Amirleri Üsteğmen Ali Osman Aydın da onları süzmektedir. Asteğmenlerden biri 1.95 boyunda yanakları kırmızı, gözleri mavi, şişmanca bir yarma. Patronu Esat Oktay onu "Minik asteğmen" olarak çağırırdı. Gerçek ismi ise bilinmezdi. İşkence ortakları da ona **"Apartman Sami"** derdi.

Üsteğmen Ali Osman Aydın' ın Malatyalı olduğu söylenirdi. Bu da otuzbeş yaşlarında 1.75 cm boyunda ince, zayıf, sinsi, işkence yapmaktan haz duyanlardandı. Kambur Asteğmen olarak nam salan kişi ise, Küçük gözleri ve aşağılık kompleksiyle Hafızalarda iz bırakanlardandı. Diğer Asteğmenler ise ortalıkta fazla görünmezlerdi. İşkenceci komando erlerini koridordan yönetirlerdi. Burada hazır bulunmalarının gerekçesi ise birazdan bu kapıdan içeri girecek olan patronlarının emri gereğiydi.

Kapı açılıyor. Kırk yaşlarında, kumral, orta boylu, başında mavi bir bere bulunan, komando elbiseli ve yaz olmasına rağmen uzun yağmurluk bir pardösü giymiş, gözlerinin altı morarmış, kaşları çatık, burnu bir karış havada, her şeyi alaya alan, kendisini tanrı sanan, asteğmenlerin

yanında bile rol yapan, omzunda yüzbaşı rütbesi taşıyan, bir elinde de kurt köpeği Co'nun ipini tutan bir adam içeri giriyor. İçeri girmesiyle birlikte "**Merhaba Çocuklar!"** diyor. Köpeği "**Co"**nun ipini serbest bırakıyor. "**Co"** da bir görevli gibi asteğmenlerin yanına gidip hazır olda duruyor. Ve sahibini dinliyor.

Esat hızlı hızlı adımlarla salonun ortasına kadar yürüyor. Ani bir dönüş yapıyor: **"Neler oluyor burada?!"** diye soruyor. Kimseden bir ses çıkmıyor, herkes gözlerini dikmiş ona bakıyor. İriyarı asteğmenin karşısına geçiyor, gözlerini onun gözlerine dikiyor: **"Her şey yolunda mı?"**
Minik Asteğmen:
"Komutanım Otuz beşinci ko...."
"Ben burada ne konuşuyorum? Beni dinle! Ben buraya direkt Genelkurmay'ın emriyle geldim.
Bana Esat Oktay Yıldıran derler. Ben Kıbrıs'ta Rum çocuğunu kesmiş, babasının karşısında kanını içmiş adamım...!"
Minik asteğmen:
"Ama komutanım 35. Koğuşta bir kıpırdanma....."
"Kes ve beni dinle! Kimse kıpırdanmayacak! Kıpırdananı susturacaksın! Benim yöntemlerimi uygulayacaksın! Çin usulü, Rus usulü yöntemlerim, onlara yetmedi mi .....! Türk usulü işkence yöntemlerini devreye sokacaksın! Bunlar devletin başını ağrıtıyorlarsa bitireceksin! Bitireceksin, anlaşılıyor mu bitireceksiiin!..... "
Sonra Minik Asteğmen'e dönüyor. Düşük bir ses tonuyla: **"Peki, sen bitirmenin ne olduğunu biliyor musun?**
Minik asteğmen:
"Sizi dinliyorum Komutanım!"
Esat işaret parmağını şakağına dayayarak:
"Kafa bu, kafa! Ne var bunun içinde?"
Minik Asteğmen:
"Beyin komutanım"
"Aferin! Demek ki kafada beyin var? Ve her şey beyindedir Bu adamlarda beyin oldukça, Devletin varlığı tehlikededir. Devletin beka'sı için beyinlerini yok etmemiz gerekiyor."
Minik Asteğmen:
"Ama komutanım bunu nasıl yapacağız?"
Esat:
"Nasıl mı?"
Biraz düşünür, volta atar, gidip gelirken Minik Asteğmenin karşısına dikilir:
"Beyinde ne var?"
Minik Asteğmen:
"Düşünce komutanım!"
Esat:
"Güzel, demek ki beyinde düşünce var? Aferin!
Peki düşüncesiz beyin bir işe yarar mı?"
Minik Asteğmen:
"Hayır komutanım"
Esat:
"Şimdi anladın mı, beyinsizleştirmenin ne demek olduğunu?"
Minik Asteğmen::
"Anladım ama nasıl yapacağız komutanım?"
"Anladım diyorsun, ama anlamadın! Beni dinlee! Herkes beynini kağıtlara kusacak Ve o kağıtları bana getireceksin! Ne dediğim anlaşılıyor mu?"
Minik asteğmen:
"Ya kusmazlarsa kom...."
Esat:
"Ne demek kusmazlarsa? Kusmayanın kemiklerini kırın! Kafalarını parçalayın! Her gün üst üste bindirin piramitler, kuleler yaptırın! Ciğerlerine verem mikrobu sokun. Suyu, havayı, ekmeği, güneşi silah olarak kullanın! Bundan sonra yiyecekleri bok, içecekleri sidik

olsun!"
Minik Asteğmen:
"Emredersin komutanım!"
Esat eliyle subaylarına kapıyı gösterir. Subaylar hızla kapıya doğru yönelirken o arkalarından bağırmaya devam eder: **"Beyiiiin! Beyiiiin....! Her gün bir kaç beyin istiyorum!"** der.

- 39-

Diyarbakır zindanının hücre bölümünde zamanı ölçen saat ve takvim yoktu. Bu bölüme 35. Koğuş diyorlardı. Burası da dört katlı bir yapıydı. Her katında on hücre vardı. Bütün hücreler doluydu. Bazılarında bir, bazılarında ise beş tutuklu kalıyordu. Hücrelere atılan bu tutuklular daha önceki birkaç direnişe öncülük etmiş olanlardı. Yalnızlaştırıldıklarından sonuçta onlar da fizikken yenilmiş, esir düşmüşlerdi. Ancak yeni bir başkaldırıyı da gerçekleştirebilmenin arayışı içindedirler. Dördüncü kat, 7. hücrede Mazlum Doğan isminde öncü bir isyancı kalırdı. 26 - 27 yaşlarında bir gençti daha. Orta boylu, esmer tenli ve olgun, sempatik bir siması vardı.

Zulüm altındaki bir ülke ve halkın kurtuluşuna yaşamını adamış, dışarıdaki direnişe öncülük ettiği gibi, içerideki bir önceki direnişe de öncülük etmiş, ancak bu eşitsiz savaşta sonuçta yenik düşmüştü. Yenilmenin doğal sonucu olarak şimdi tecritte tek başına yaşamını sürdürmekteydi. Herkes gibi onun da askeri bez dolu bir yatağı ve bir de battaniyesi vardı. Tek başına kaldığı bu hücrede günlerce yenilginin nedenlerini ve bu yenilgiden yeni bir isyanla çıkmanın yollarını düşünmüştü. Tarihe inmiş, felsefeyle boğuşmuş, bilime, bilmeye sevdasını anlatmış.....

21 Mart gecesinde, elinde Newroz ateşiyle Demirci Kawa gözlerinin önünden akıp gitmiş..... Zindanın zulmünü, Asur kralı Dehak`ın zulmüne benzetmiş ve zaman geçirmeden hemen bu gece isyana karar kılmıştı. Karanlık hücresinde üç adım aşağı, üç adım yukarı..... Dönmüş dolanmış, hücresinde sessizliği dinlemişti. Bu sessizliği bozmak için sadece kendisinin duyacağı bir ses tonuyla konuşmaya başlamıştı:

"Nedir bu sessizlik? Bu suskunluk neden? Neden bu hücreler, bu cezaevi bir mezar kadar sessiz? Neden bu zulüm kasırgası hiç dinmek bilmiyor?"

Sonra betondan sekinin üzerindeki yatağına oturmuştu. Başını ellerinin arasına almış, uzun uzun düşünmüştü. Ayağa kalkıp daracık hücresinde tekrardan dolanmaya ve söylenmeye başlamıştı:
"Acaba bu gece bir ben mi uyanığım? Sadece ben mi mazlumum bu zulme karşı?"

Bir süre yere mıhlanmış gibi öylece düşünmüş durmuş, sonra hücre parmaklıklarının önüne gelmiş, dalmış, yakalandığı anı hayal etmeye başlamıştı: 1979 Kasım ayının yirmi dokuzuydu, karanlık basmıştı. Urfa`dan Mardin istikametine doğru bir taksi hızla gidiyordu. Urfa`nın şehir çıkısında iki trafik polisi, aracı durdurdu.

Taksinin şoförü uzun boylu 28 yaşlarında esmer bir adamdı, üzerinde deri bir ceket, aynı renkten siyah bir pantolon vardı. Polis kimliğine baktı, adı Hacı, Suruç nüfusuna kayıtlıydı. Şoförün yanında oturan genç Mazlum Doğan idi. Üzerinde sahte bir kimlik vardı, fakat polis bilmiyordu. Kimliğine baktı Mehmet Şenol, Ceylanpınar doğumlu diye yazıyordu. Aracın arka tarafında bir bayan bir erkek daha vardı. Polis bayanın kimliğini istedi. Kendisine uzatılan kimliğe baktı. Adı Ayşe Öztürk yazılıydı. İsim üzerinde biraz oynanmıştı, doğum tarihi de Tunceli olunca, polisin dikkatini çekmişti. Polis eğilip dikkatlice bayanın yüzüne bakmış, siyah saçlı, kara kaşlı yirmi yaşlarında genç bir bayan, diğer polis, bayanın yanında oturan erkeğe: "**Bu bayan senin**

neyindir?" diye sorunca, kısa boylu saçları dökülmüş, ince zayıf, gerçek adı Yıldırım olan kişi: **"Ben bu bayanı kaçırmışım"** deyince polisin kuşkuları arttı. Bayanın kimliğini elinde tutan polis, Yıldırım'a : **"Bayanın doğum tarihi kaç?"** Diye sordu. Yıldırım kem küm etti. Anne adını, baba adını sordu, hiç birini bilemedi. Mazlum Doğan işlerin kötüye gittiğini anlayınca arabadan indi, bir polisin yanına gitti, kulağına eğildi: **"Polis bey, karışmayın bu gönül işidir, biraz yolunuzu bulun bırakın gençleri"** dedi. Polisin biri razı oldu. Ama diğeri itiraz etti: **"Şoförü bilmem, eğer bu üçü anarşist değilse, bıyıklarımı keserim"** dedi. Ve dördünü de arabadan indirdiler. Arabadan biraz uzaklaştılar.

Polisin biri: **"Ellerinizi başınızın üzerine koyun"** deyince, denileni yaptılar. Diğer polis arabanın içini didik didik aramaya başladı, siyah bir çanta buldu, eline aldı, taksiden çıktı, fermuarını açtı içine baktı, iki pasaport, yazılı dokümanlar, birisinin başlığını arkadaşının da duyacağı bir sesle okudu. **"PKK Merkez Komite kararları"** deyince her ikisi birden silahlarını çekerek elleri başları üzerinde kenetli olanlara doğrulttular. Bir polis telsizle başka birliklere haber verdi ve bir kaç dakika geçmeden etrafları sarılıp, elleri arkadan kelepçelenerek polis arabalarına doğru götürüldüler.

Mazlum başından aldığı yumruk darbesinin acısını tekrar hissedince, kendine gelmişti... Elini cebine atmış, bir kibrit kutusu çıkarmıştı. Kutudan çıkardığı kibrit çöplerinden birini yakarak: **"Bu Kürdistan`ın bağımsızlığ ı için"** İkinci kibriti yakmış: **"Bu özgürlük için"** Üçüncüsünü yakmış: **"Bu da demokrasi için"** demişti. Yanan üç kibriti parmaklıklardan dışarı atmıştı. Arkadaşları Mazlum'un yaktığı üç kibritin alazını görmüş, ama bir anlam verememişlerdi. Parmaklıkların önünde yanan kibritler sönünce, geri dönerek kendi kendisiyle konuşmasına kaldığı yerden devam etmişti:
"Esat bize iki yol dayatıyor: Ya Kürdistan davasını terk dererek, köle gibi yaşmak! Yada Ölmek! Bizim de iki yolumuz var: Ya bedenlerimize Kürdistan davasına feda edeceğiz Ya da davamızı bedenlerimize ....!"

Tekrar yatağına oturmuş ve bir kibrit daha yakmıştı. Yanan kibrit alevine uzun uzun bakmış.... Ve kaldığı yerden konuşmasına devam etmişti: **"Bu gece 21 Mart gecesi! Demirci Kawa`nın, Dehak`ın sarayını ateşe verdiği gecedir bu gece.....!"** Kibrit çöpünün alevi sönünce ayağa kalkmış, üç adım ileri, üç adım geri dönüp dolanmaya başlamıştı:

"Hep bu geceyi bekledim. Benim gibi arkadaşlarım zindanda ve halkım da Kürdistan`da karanlıkta. Önümüzü aydınlatacak, karanlıkları delecek, bedenlerimizi ısıtacak ve bize bu zulmü yapanları da yakacak bir ateş gereklidir" diye öfkeyle söylenmişti. Kibrit kutusundan bir kibrit çöpünü daha çıkarmış, elindeki kibrit çöpünü de yakıp yüzüne tutmuş ve sanki ateşle konuşuyormuş gibi konuşmasına devam etmişti:

"Yemin ediyorum ki; Bu karanlığın ortasında o ateş ben olacağım. Zulüm altındaki tüm halklar için kendimi meşale yapacağım. Belki de gün gelecek, bir meşale olarak elden ele dolaşacağım! Ateş karanlıklardan korkmaz. Ben de korkmayacağım. Nerede zalim, nerede zulüm, nerede karanlık varsa ben orada yanıyor olacağım"

Sözlerini bitirince tekrar yatağına oturmuş, kalemi kağıdı eline almış, ne yazılması gerekiyorsa onu yazmış, yatağının üstüne bırakmıştı. Kravatını almış, tuvalete gitmişti.....

.....Sabah kontrolüne gelen gardiyanlar Mazlum Doğan'ı hücresinde asılı olarak görmüşler....

- 40-

33. Koğuş: 18 Mayıs 1982

"Üç kibriti dörtlemek derdi bir ses
Dört kibriti beşlemek
Ve ölümü isyan ateşleriyle düşlemek...

Bir koğuş vardı koğuşlar içinde
Üç kibriti dörtleyenler yatardı içinde
Dört yıldız gibiydiler yıldızlar içinde" (*) **http://www.antoloji.com/siir/siir/siir_SQL.asp?sair=20&siir=60407&order=oto**

Gece saat on. Bu gece kimse uyumamış. Yasaktı bu saatte yatmamak! Ama dört kişi **"Dörtlerin Gecesini"** böyle ayarlamış! Birinin adı Ferhat Kurtay'dı. Elektrik mühendisiydi. Orta boylu, mavi gözlü, güler yüzlü biriydi. O gece üzerinde beyaz yakasız bir gömlek, siyah bir pantolon vardı. Yüzü her zamanki gibi güleç, gözleri ise ışık saçıyordu.

İkincisinin adı Nemci Öner'di. Çermikliydi bu delikanlı. Boylu poslu sayılırdı. Ferhat`a göre daha uzundu.

Üçüncüsüne Mahmut diyorduk. Kütüğe Mahmut Zengin diye yazılmıştı Siverek'te.

Dördüncüsünü Eşref diye çağırırdık. Viranşehir'de kütüğe yazılırken bir de Anyık yazmışlardı. Yoksul sayılırdı ailesi, yüreği zengin olsa da. Mahmut ve Eşref devrimciliğin gizemini Ferhat'tan öğrenmişlerdi. Ferhat ise Mazlumun yaktığı ateşin öyküsünü mazlumların direniş kitabından okumuştu. Dört arkadaş her şeyi konuşmuşlardı. Bu gece bir şölen yapacaklardı, koğuşta ne var ne yok hepsini tutuklulara yedireceklerdi. Herkes bağdaş kurunca, her şey sofraya serilmişti. Şiirler okunmuş, yemekler yenilmişti.

Ateş yolcusu dört devrimci en sevdikleri eşyalarını arkadaşlarına hediye olarak vermişti. Eğer bir gün ölür veya öldürülürlerse ne yapmaları gerektiği konusunda son sözlerini de söylemişlerdi. Bedenleriyle isyan ateşini yakacaklarına ilişkin hiçbir kimseyi kuşkuya düşürmemeye özel itina göstermişlerdi. Nihayet geç saatlerde herkesi uyutmayı becermişlerdi Gecenin gidişi, şafağın gelişiydi. Ferhat geleceğe yazdığı mektubunun son satırlarını yazıyordu.
"Bu ihanet girdabında boğulmadan
Şahsımızda davamız son bulmadan
Ve geriye dönüşler virüs gibi çoğalmadan
Canımızla bu ihanet çarkına dur demeliyiz
Onur bayraklarını göğsümüze dikmeliyiz
Kawa'nın örsüne koyup davamızı
Yüreklerimizi körüklenen ateşlere sürmeliyiz
Bu zindanda yolumuz aydınlıktır artık
Üç kibriti dörtle çarpıp bu gece
Bütün şehitlere konuk gitmeliyiz" (**)

Dört can isyan ateşçisi koğuşun duvarlarına Atatürk posterlerinin çizimi için satın alınan tinerleri ranzaların altından çıkardılar. Koğuşun orta yerinde bağdaş kurarak tinerle yıkandılar. Yüz yüze, diz dize durdular. Ferhat Kurtay elindeki kibrit kutusundan bir kibrit çıkardı Kibrite bakınca daldı.

-41-

Mardin Kızıltepe`ye bağlı, doğduğu Xurs köyündeydi. Düğünü vardı, siyah takım elbise, beyaz gömlek giyinmişti. Gelinin üzerinde uzun beyaz bir elbise, belinde kırmızı bir kuşak vardı. Başındaki kırmızı örtü, onu diğer bayanlardan ayırıyordu. Ve Ferhat`la kol kola halay çekiyorlardı. Köy meydanında iki davul, iki zurna çalınıyordu. Ulusal giysilerini giymiş genç kızlar ve erkekler karşılıklı halay çekiyorlardı. Yüzlerce kişi onları izliyor, alkış çalıyordu. Havaya silah sıkanlar**," kî zava! kî zava!"** diye bağıranlar vardı. Ve hep bir ağızdan **"Ferhat zava! Ferhat zava!"** diye cevaplıyorlardı..

-42 -

Necmi Öner: **"Ferhat abi daldın!"** deyince Dört kibrit birden çaktılar. Pimi çekildi isyan ateşinin. Alev dört bedeni değil, bir zulüm kalesini yakıyor gibiydi. Yataklarından fırladı

tutuklular. Korku..... Kaçışma..... Telaş..... Feryat..... Bidon bidon sularla ateşi söndürmeye çalıştılar. Alevlerden sesler yükselir:

Bu kalp seni unuturmu filminin sahnesini izlemek için tıklayın : http://www.youtube.com/watch?v=zX6RP8WN5CEhttp://www.youtube.com/watch?v=zX6RP8WN5CE

"Ateşi söndürmeyin! Alevleri yükseltin! Alevleri yükseltin!!!." Alevler içinde bedenleri görürler. Ateşin isyan olduğunu onlar çok iyi bilirler. Dört bedeni korkuyla telaşla söndürmeye çalıştılar. Ve dördünü yan yana yatırdılar. Telaşlı, gözleri ağlamaklı tutukluların arasından bir tutuklu, yerde yatan Ferhat Kurtay`ın yanına yanaştı. 20 yaşlarında, orta boylu yakışıklı bir gençti. Üzerinde lacivert renkli bir eşofman vardı. Adı Selim Dindar'dı. Ferhat'ın hemşerisi ve dert ortağıydı.

Selim Ferhat`a doğru eğilerek Kürtçe: **"Mamostê min tiştekî bêje!" (Hocam bir şeyler söyle)** dedi. Ferhat hemen Selim`i sesinden tanıyarak, sanki kenetlenmiş dişleri arasından, tıslar gibi bir sesle, zorlukla **"wî stranê bêje" (o türküyü söyle)** dedi. Selim göz yaşlarını tutamadı, Ferhat'ın yanı başına oturdu, elini kulağına götürdü, avazı çıktığı kadar yüksek bir sesle ve ağlayarak, Ferhat'ın sevdiği Sewdalîyê *stranını o güzel sesiyle söylemeye başladı.

Elî yaman Dayê yaman
Sewdaliya gidîkê gîdê bavê
Te ez kirime masîyek
Derman xwarî berdane ser vê tehtokê
Çi bû sewda li serê min rebenê xwedê de neman

Elî yaman dayê yaman
Sewdaliya gidîkê gidî bavê
Te ez kirime simaqek şuştî.
Tu tam û bêhn û renk li min nema
Axx dewere zalimê zalim bavê keçik zabitê tirkan e
Lê lêy lê lêy lê oooo

Elî yaman dayê yaman
Sewdaliya gidîkê gidî bavê
Te ez kirime pîrê mêrekî heftê salî
Ti pidi didan deve min rabene xode de neman (1)

Bu manzara karşısında üzerilerinde gece elbiseleriyle, hüngür hüngür ağlayan 85 e yakın tutuklu can çekişen arkadaşlarının etrafında oturup, derin bir sessizlik içinde Selim Dindar'ın söylediği türküyü dinlemeye başladılar. Selim`in bakışları ara sıra Ferhat'ın yüzünde dolaşır. Ferhat tebessümleri ile Selim`i teselli etmeye çalışır, yanaklarından etler dökülür. Hayli uzun olan türkü bitince, bütün tutuklular ayağa kalkar. Bir ses, korku yüklü bir heyecanla! **"Dikkaaaaaat"**diye bağırır. Gelen Yüzbaşı Esat Oktay Yıldıran'dır. Esat can vermiş bedenlerin başında dikilir:

"Koğuş gardiyanı, Kim bunlar?"
"Komutanım, en baştaki Ferhat Kurtay, bu Necmi Öner, bu mahmut Zengin, bu eşref Anyık"
"Tamam evladım anlaşıldı! Bundan sonra isteyen kendini yakabilir, ama mesai sati içinde, beni rahatsız etmeye hakkınız yok!" diyor Esat. Bir sigara tüttürüyor ve hiçbir şey konuşmadan çekip gidiyor. Esat isyan ateşinin, Mazlum Doğan'ın yaktığı ateşin, zulmün içine düştüğünü görmüştü. Şimdi de Ferhat, hem ölümü hem korkuyu öldürmüştü. " **Acaba ben, yakılan iki şeyin**

toplamı mıyım?" diye düşününce heyecandan terliyor. **" Bunlar nasıl insanlar? Nasıl bir iradeye sahiptirler? Bu insanlardaki iradeye şaşıyorum.....!"** diye mırıldanıyor.

-43-

14 Temmuz 1982 Ana koridor, diğer adıyla mahkeme bekleme salonu. Önce tutuklular gruplar halinde buraya çıkarılır. Her grup kendi koğuşunda tek sıraya dizilir. Koğuş gardiyanı: **"Rahat - hazır ol!"** komutu verir Grup hazır ola geçince, Koğuş gardiyanı:
"Mehter marşı eşliğinde marş marş!"
Grup nizami yürür ve hep bir ağızdan :
"Neslin deden, ceddin baban
Hep kahraman Türk milleti...."
Mısralarıyla başlayan marş eşliğinde yürümeye başlarlar. Başka bir koğuşta
Başka bir gardiyan :
"Alay marşı eşliğinde marş marş!"
Nizami yürüyen bir grup tutuklu:
"Annem beni yetiştirdi bu ellere yolladı
Al sancağı teslim etti, Allah'a ısmarladı
Boş oturma çalış dedi, hizmet eyle vatana
Sütüm sana helal olmaz saldırmazsan düşmana
Arş ileri, marş ileri, Türk askeri dönmez geri...."

Başka bir koğuşta, başka bir gardiyan :
"Harbiye marşı eşliğinde marş marş!"
Bir grup tutuklu:
"Yıldırımlar yaratan bir ırkın ahfadıyız,
Tufanları gösteren, tarihlerin yadıyız"

Her koğuştan bir grup yürür Her grup bir marş okur Dizler karın boşluğuna çekilir. Başlar dik, kollar bir öne bir geriye götürülüp getirilir. Yoldan geçenler komandolarca tekmelenir. Bekleme salonunda yüzleri duvara çevrilip Hepsinin bilekleri arkadan kelepçelenir. Kollarının altından gecen zincir, öndekinin göğsünde kilitlenir. **"Dikkaaaaaat!"** çekildiğinde Blok amiri Apartman Sami salona girer. **"Rahat!"** Tutuklular hep birlikte rahata geçer **"Hazır ol!"** Tutuklular hazırolda durur. **"İstiklal marşına başla!"** Tutuklular marşı ölü bir sesle okumaya başlarlar. Apartman Sami: **"Bu ne biçim ses! Yavşaklar!?"** Tutuklular mırıltı halinde İstiklal Marşı'nı okumaya devam ederler. Eli coplu ve sopalı gardiyanlar

Bilekleri kelepçeli, kolları zincirli tutukluları vurmaya başlarlar. Apartman Sami:
'Marşın on kıtası okunacak lan!' diye bağırdı. Her ne yapıldıysa tek bir tutuklu bile sesini birazcık olsun yükseltmedi....! Marşın üçüncü kıtasına geldiğinde tüm tutuklular birden:
"Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım," diyerek bağırmaya başladı....
Gardiyanlar ve Minik asteğmen artık çok iyi anlamışlardı ki bu bir isyandı.
.... Ve marş burada kesiliyor. Apartman Sami birazdan olacakları anlamadan, elleri kolları bağlı tutukluları linç edercesine dayaktan geçiriyor.....

- 44-

Bileklerinden kelepçelenmiş, kollarından zincire vurulmuşlardı. Yirmi beş kişi iki sıra halinde dizilmişlerdi. Gardiyan'ın emriyle başlarını eğip, birbirlerinin sırtına dayadılar. Ring arabasına bu haliyle konuldular. Arabanın kapısı kapanır kapanmaz güvenliklerinden sorumlu askerlerce dövülerek yerlere serildiler. O Temmuz sıcağında can çekişircesine nefessiz kaldılar. Sanki yolculukları bir fırında geçiyordu. Ve komandolar üzerlerinde yürüyüşler yapıyordu. Başlarını botlarıyla eziyorlardı. Roma arenalarına götürülen gladyatörler gibi, 7. Kolordu Sıkıyönetim mahkemesinin önüne indirildiler.

-45-

Mahkeme salonundalar. Bindirildikleri ring arabasına göre salon rahatlatıcı bir serinlikte idi. Pencere üstlerine yerleştirilmiş klimalar harıl harıl çalışıyordu. Komandoların işaret ettiği yerlere oturdular. Herkes ellerini dizlerinin üzerine koymak, başını dik tutmak, karşı duvarda asılı bulunan Atatürk başına bakmak zorundaydı. Kural buydu. Onlar da böyle yaptılar. Mahkeme heyeti içeri girince ayağa kalktılar Duruşma hakiminin **"Otur"** demesiyle, oturdular. Bu ara beyaz bir gömlek ve dekolte bir etek giymiş, saçlarını özenle yaptırmış, ama dudaklarına biraz fazlaca ruj sürmüş bir bayan sekreter heyetin oturduğu bölümdeki kapıdan içeri giriyor. İki basamaklı merdiveni iniyor, heyetin ön tarafında oturuyor. **"Karar!"** yazılacak sarı kağıtları birkaç nüsha olacak biçimde daktiloya takıyor. Karşısında tutuklular ve duvarın her iki yanında asılı ay-yıldızlı bayrak var.

Arkasındaki duvarın tam ortasında da alçıya dökülmüş altın renge boyanmış bir Atatürk başı asılı duruyor. Bu büstün hemen altına: **"Adalet mülkün temellidir"** vecizesi yazılmıştı. Duvarın altında da yüksekçe yerde mahkeme heyeti oturuyordu.
Epeyce kalabalıktılar: As. Savcı Bülent Cahit Aydoğan, sarışın, orta boylu, kırk yaşlarında üzerinde askeri elbiseler, omuzlarında yüzbaşı apoletleri ile en başta deriden siyah bir koltuğa kurulmuştu.

Mahkeme başkanı Binbaşı Kemal Kavi, altmışın üzerinde, gür kaşlı, sert bakışlı çok nadir konuşan, delici bakışlarıyla tutuklulara bakan, elindeki kalemle önündeki kağıtlara sürekli bir şeyler çiziktiren, üzerindeki havacı üniformasıyla heyetin diğer üyelerinden bir farklılık sergiliyordu.

Duruşma hakimi Binbaşı Emrullah Kaya, yaşı ellinin üzerindeydi. Hakim`e benzer hiç bir tarafı yoktu. Tam bir cellat görünümündeydi. Yargıladığı herkesi açıkça düşman olarak görüyordu. Bakışları bile düşmancaydı.

Üye hakim Niyazi Erdoğan heyetin tek sivil hakimiydi. Orta boylu, orta yaşlı, kızıl suratlı, çekingen bir adamdı. Bu heyete bir de sivil kişi olsun diye yamanmıştı, zaten bir etkisi de yoktu.

Mahkeme heyetinin oturduğu sağ bölümde Avukat Erdinç Uzunoğlu, Süleyman Demirkapı ve tutukluların tanımadığı bir avukat daha oturuyordu. Avukatların oturduğu yerden salona bakıldığında, yüzden fazla tutuklunun oturduğu görülebiliyordu. Hepsinin kafası sıfır numara makineye vurulmuş ve üzerlerinde de siyaha boyanmış tek tip askeri birer mont vardı. Bu askeri elbiseler kimine dar, kimine ise genişti. Kimine kısa, kimine ise palto gibi uzun duruyordu. Onlara zulüm yapanlar onurlarıyla oynamak için her şeyi yapmışlardı. Sapsarıydı suratları tutukluların. Dudakları büzülmüş ve çatlamıştı. Bakışlarında ise endişe okunuyordu. Tutukluların arasına coplu komandolar yerleştirilmişti. Bu yetmemiş, iki adet makineli silah da tam karşılarına, mahkeme heyetinin sağ ve soluna konulmuştu.. Adaletin silahla mülk olduğu böyle bir mahkemede duruşma hakimi Emrullah Kaya:

"Kızım yaz, duruşma başladı!"
On parmakla yazılan daktilo tuşunun sesleri kulakları tırmalıyor.
"Tutukluların mevcuden getirildikleri, tamam oldukları görüldü"

(Tuş sesleri duvarlarda yankılanıyor).
" Herkes serbestçe yerini aldı!" Tutukluların içinde oturan, üzerinde siyaha boyanmış asker elbisesi bulunan ince, zayıf ve uzun boylu biri elini havaya kaldırıyor. Mahkeme heyeti bu adamı çok iyi biliyor ve tanıyor. Hayri'nin eli havada kalıyor, kendisi uzaklara dalıyor.

-46-

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencisi Hayri'nin siyah saçları o günün modası gereği çok uzun, **"L"** harfini andıran favorileri çenesinin hizasına kadar uzanmış, **"M"** harfi gibi biçimlendirilen bıyıkları ona heybetli bir görüntü vermişti. Üniversitenin kantininde bir köşede yalnız başına oturmuş birilerini bekliyordu. Randevu saatlerine sadık kalan Kemal Pir, Mazlum Doğan ve Ferhat Kurtay açılan kapıdan içeri girdiler. Kemal Pir`in saçları kısaydı, üzerinde haki renkli bir askeri parka, kot pantolon ve ayaklarında Mekap marka spor ayakkabı vardı. Orta boylu Mazlum Doğan'ın saçları da uzundu, üzerindi siyah kalın çizgili kadifeden bir ceket, kül rengi bir gömlek, krem renginden spor bir pantolon vardı. Ferhat her zamanki gibi şık giyinmişti. Kahverengi takım bir elbise, açık mavi renkli bir gömlek ve elbise rengine uyum sağlayan bir kravat takmıştı.

Hayri oturduğu yerden ayağa kalktı gelenlerin ellerini tek tek sıktı. Arkadaşları oturduktan sonra, o da oturdu. Kemal Pir bayağı heyecanlıydı. Ellerini ovuşturdu, Hayri`ye bakarak gülümsedi:

"Doktor, gidecek miyiz? Artık Ankara bana dar gelmeye başladı. Nefes alamaz oldum. Düşlerim beni Kürdistan'a ve dağlara çekiyor. Uyuyamıyorum!" Her zamanki mütevaziliğiyle Kemal`i dinleyen Hayri:

"Gözün aydın Kemal gidiyoruz! Üniversitede öğrencilik yaparak Kürdistan halkına önderlik yapamayız. Kürdistan devrimi, başka ülke devrimlerine pek benzemez.. Üniversiteleri terk ediyoruz ve halkımızın bağrına dönüyoruz. Bundan sonra halkın içinde olacağız. Onlar gibi giyineceğiz, onlar gibi yaşayacağız"

Mazlum Doğan, Hayri`ye baktı gülümsedi: **"Doktor, tez elden ikimiz bir berbere gidip saç ve bıyıklarımızı düzeltelim,"** dedi. Hayri, Mazlum`u onaylamak için başını salladı. Ferhat Kurtay'a baktı: **"Ferhat arkadaş sen Mardin bölgesine geri gidiyorsun. Orada elektrik mühendisliğinde çalışmaya devam ederek örgüt çalışmalarını yürüteceksin. Deşifre olmamaya çalış! Kontak kurup çalıştırdığın kişiler sağlam olsun!"** dedi. Sevinç ve heyecandan yerinde duramayan Kemal Pir: **"Doktor, ben nereye gidiyorum söyle, dayanamıyorum!"** deyince Hayri güldü: **"Sen Antep ve Urfa bölgesine gidiyorsun Kemal!"** dedi. Gözleri Kemal`in parkesine kaydı daha bir şey söylemeden Kemal: **"Tamam doktor bunu çıkarıyorum"** deyince, Hayri: **"Gittiğimiz bölgelerde halk nasıl giyiniyor ve davranıyorsa, öyle olacağız."** Mazlum yerini önceden biliyordu zaten, yinede Hayri:

"Mazlum sen yerini biliyorsun; Diyarbakır ve Batman. Merak etmeyin, ben size uğrarım, kendinize çok dikkat edin. En küçük bir yanlış, bütün planlarımızı alt üst edebilir. Nasıl bir düşmanla karşı karşıya olduğumuzu bütün arkadaşlar biliyor." deyince, Kemal ayağa kalktı. Onun kalkmasıyla diğerleri onu izledi, öpüşerek tek tek ayrıldılar. En sona kalan Hayri tekrar oturdu, ceketinin iç cebinden çıkardığı bazı kağıtları yırtıp ufak parçalar haline getiriyordu.

- 47 -

Bir asker Hayri'nin elini tutup indirmeye çalışınca, Hayri düşlerinden sıyrıldı. Ama askerin elini itti ve elini daha da yukarı kaldırdı. Emrullah Kaya;
"Söyle! Mehmet Hayri Durmuş!" diyecekti.
Ama diyemedi. Biliyordu ki o yine karşılarına dikilecek, Kürdistan halkının haklı davasını savunacaktı. Ama Hayri ısrarla elini havada tutup **"konuşacağım"** deyince, **" Tamam Hayri! Birazdan sana söz hakkı vereceğim!"** deyip duruşmaya devam etmek istedi. Artık herkesin gözü Hayri'deydi. **"Haydi"** demesini bekliyorlardı. Kürsüye çağrıldığında Hayri sanki uçarcasına gitti.

Önce mikrofonu boyuna göre ayarladı. Delici bakışlarla mahkeme heyetini süzdü. Sonra da Avukatlara baktı.

"Biz şimdiye kadar duruşmalarda mahkeme heyetine bize yapılanları anlattık. Bunların hiçbirine çözüm bulunamadı. Bundan sonra da bir çözümün getirileceğine inanmıyoruz. Çünkü bu yargılama politik bir yargılamadır. Bize yönelik politika, devlet politikasıdır. Burada düşüncelerimizi size karşı savunduğumuz için akla gelmedik işkence ve baskılara maruz kaldık. Şimdiye kadar salt düşüncelerimizi savunalım diye bir çok şeyi sineye çektik." dedi. Bir kez daha cezaevinde olup bitenleri özetledi. ..... ve "**burada bizim şahsımızda Kürdistan halkı yargılanıyor. Yine bu saldırılarla Kürt halkı yok edilmek isteniyor."**

Tam da burada duruyor ve tutuklulara dönüp eliyle onları gösteriyor:
"Yıllardır bu insanların karşınızda nasıl oturduklarına, kürsüye nasıl gelip gittiklerine, yüksek sesle nasıl tekmil verdiklerine ve gözlerinizin önünde nasıl coplandıklarına sizler de tanık oldunuz. Şimdi de tanıklık yapmaktasınız."

Beklenmedik bu isyanın karşısında mahkeme heyeti bocalayarak şaşkınlık geçiriyor. Ve Hayri tam da bu noktada söylenmesi gereken son sözü söylüyor. **"Ben ölüm orucunu başlatıyorum ve sonuna kadar da sürdürmekte kararlıyım,"** deyip sözlerini tamamlıyor. Mahkeme heyeti kısa bir istişare yaptıktan sonra duruşma hakimi Emrullah Kaya: **"Hayri ölüm orucunu bırak! Anlattıklarını kolorduya yazarız,"** diyor. Hayri **" Oyun buraya kadar!"** dercesine hiçbir şey söylemeden yerine dönüyor.

Dönerken de tutuklu arkadaşlarını başıyla bir bir selamlıyor. Tümünün gözlerinden umut, cesaret ve kararlılığı okuyor..... Daha yerine oturmamışken Hayri, Kemal Pir ayağa kalkıyor. İnsana cesaret ve heyecan veren o gür sesiyle: **"Ben de Hayri'nin sözlerine katılıyorum ve ölüm orucunu başlatıyorum,"** diyor. Ali Çiçek ve Fuat Çavgun da onu izliyor. Onları Ali Kılıç ve diğeri, Bedrettin Kavak.....

"Ölüm orucuna katılıyorum!"
"Ölüm orucuna katılıyorum!"
"Ölüm orucuna katılıyorum....!" diyorlar.

Mahkeme heyeti: **"duruşma bitti"** demeden, dosyaları toplamadan yerinden kalkıyor, kaçarcasına duruşma salonunu terk ediyor.....

- 48 -

Ölüm orucunun 50. günü Bir hücrede Kemal Pir yatağının üstünde oturuyor. Bunaltıcı bir sıcak var. Atletini çıkarmış, belden yukarısı çıplak. Avurtları çökmüş, gözleri çukura düşmüş, bir deri bir kemik. Morarmış dudakları, çatlamış. Yüzlerce sivri sinek, kalan son damla kanını da emmek için çevresinde vızıldıyor. Sivri sinekleri kovalamak için ara sıra atletini sallıyor. Takati kesilince de sırtüstü uzanıyor: Tekrar yatağın üzerinde oturuyor: Çok sevdiği Kürtce klamın bir dörtlüğünü arkadaşlarının duyabileceği bir ses tonuyla mırıldanıyor:

"Dinyaye zor cîwan e şîrîne
Em teda esirin welat nîne
Tilmero tu xweş zilamî
Hem merd û hem qehramenî**

****Çok güzel şirindir dünya**
İçinde ülkemiz yok esiriz
Tilmero sen güzel insansın
Hem mertsin hem de kahramansın

"Doktor, ne yapayım ben bu sinekleri?" deyip Hayri'den yardım istiyor. Alt kattaki hücrede beton sekinin üstünde oturan Hayri: **"Sigara içerken dumanı sineklere savur,"** diyor. Kemal, Hayri'nin söylediklerini yapıyor. Sivrisineklerin kaçıştığını görünce gülerek: **"Doktor! İcadın işe yaradı. Sinekler kaçıyor!"** diyerek, sigarasından bir duman daha savurdu. Düşleriyle dumanların içine daldı. **"Bu dünyada birkaç günümüz kaldı. Bize bir türkü söyle Doktor!"** diyor Kemal.

Hayri'den ses çıkmıyor. Bir deri bir kemik beton sekinin üzerinde sırt üstü yatmış kalkamıyor. Diğer ölüm orucundaki arkadaşlarının birer yataklarının olduğunu biliyordu. Ama kendisininki yoktu. Elli gündür betonun üzerinde yatıyordu. Bir ara gardiyanlardan döşek istemeyi düşündüyse de sonradan vazgeçiyor. Ben istesem bunu bir zaaf olarak değerlendirip arkadaşlarınkini de alabilirler diye düşünüyordu. Kemal`in: **"Hayri ölüme gidiyoruz beni kırma!"** demesiyle bütün gücünü topladı zorbela oturdu, gözleri bulanık görüyordu. Ağzı kokuyor, sivrisinekler başının etrafında dolanıyordu. Eliyle uzun sakalını sıvazladı. Biraz düşündü:

Diyarbakır'dan Mardin`in Kızıltepe ilçesine doğru giden bir otobüs, polis ve jandarma tarafından durduruluyor. Yolcuların tümü otobüsten aşağı indiriliyor . İnen her yolcu iki elini havaya kaldırarak yüzünü otobüse dönüyor, ellerini otobüse değdirerek iki bacağı açık vaziyette bekliyor. Jandarma ve polisler herkesin üstünü didik didik arıyor. Üzerinde yöre şalvarları ve kahverengi bir ceket bulunan kara kuru zayıf esmer bir gencin cebinde bir mühür ve bir stampa bulunuyor. Asker, gencin ensesinden tutarak otobüsün yanından uzaklaştırıyor, onu polis şefinin bulunduğu bir aracın yanına götürüyor. Mührü ve stampayı polis şefine uzatan jandarma **"bunlar bu adamın üzerinde çıktı,"** diyor, polis şefi açık olan arabanın penceresinden mührü ve stampayı alıp, mührün üzerindeki yazıyı okumaya çalışıyor.

Tek bir kelime var, Okuyor ama anlayamıyor. Çünkü kelime Türkçe değildi. Yanındaki çantadan A- 4 kağıdı büyüklüğünde bir defter alıyor. Mührü kırmızı mürekkepli stampaya basıyor, hızla dizi üzerindeki defterin boş sayfasına vuruyor, mührü kaldırıyor: **"SERXWEBUN"** kelimesi çıkıyor. Bir daha vuruyor, bir daha, bir daha.....

Telsizinizin mandalına basıyor. Bir koşuşma başlıyor. Arabadan inip yanına yaklaşan yardımcılarına bir şeyler soruyor. Talimatlar verdi. Jandarmanın elindeki adamı, hemen orada bulunan bir polis dolmuşunun içinde soruşturmaya aldı. Yakaladıkları adamın şakağına tabanca dayatılınca, adının Ahmet, soyadının Bayık, doğum yerinin ise Keban ilçesi olduğunu kabul etti. Polis: **"mührü nereye götürüyorsun?"** sorusunu sormaya başladı. Ahmet **"Davut Kurtay`ın dükkanına, gelecek olan birine verecektim,"** dedi. Otobüs yoluna devam etti. Askeri ve polis araçları Ahmet ile birlikte Kızıltepe`ye doğru hareket ettiler.

Hayri ve Ferhat Kurtay o gün her şeyden habersiz Ferhat'ın abisi Davut Kurtay'ın evinde oturmuş, bölgenin durumunu değerlendiriyorlardı. Dükkana giden jandarma ve polis kimseyi bulamayınca Davut`un evini kuşatmıştı. Kapının çalınmasıyla durumu fark eden Ferhat, Hayri`ye **"sarıldık"** dediğinde iş işten geçmişti. Hayri üzerinde bulunan bütün dokümanları yakınca kapıyı açtılar. Silahlı askerlerin dipçikli saldırısına maruz kaldılar. Hayri, askeri arabaya doğru sürüklendiğini anımsarken,

Kemal Pir: **"Doktor ne oldu?"** diye sordu.

Hayri: **"Hangisini istiyorsun Kemal"** dedi merhamet dolu bir ses tonuyla. Hiç bir zaman kimsenin kalbini kırmayan, herkesle kolaylıkla anlaşabilen,büyüklük taslamayan Hayri, normalde türkü söylemezdi. Ama ölüme ramak kala Kemal Pir`in ondan bir isteği olmuştu, nasıl ret edebilirdi?

Kemal: **"Doktor! Ağlama yar ağlamayı söyle!"** dedi. Bir müddet sessizlik oldu... Diğer hücrelerdeki arkadaşları hep birden kulak kesilmişlerdi. Hayri:
"Ağlama yar ağlama
Mavi yazma bağlama

Mavi yazma tez solar
Ciğerimi dağlama

Elma al olanda gel
Ayva nar olanda gel
Hasta düştüm gelmedin anam
Bari can verende gel"

Türküyü dinlemek için tıklayınız : http://www.youtube.com/watch?v=g-rSDKabso0&feature=fvw

Hayri'yi dinleyen Kemal Pir`in gözlerinin önünden, yakalanışı bir film gibi geçmeye başladı: Filistin'de gerilla eğitimi gördükten sonra geri dönmüş, Batman'ın bir köyünde Mahsum Korkmaz ve Mehmet Can isminde bir arkadaşıyla buluşmuştu. Güneş batmak üzereydi. Kemal Pir`in bir elinde uzun namlulu Kalaşnikof markalı bir silah, diğer elinde silahlı bir gerilla örgütünün nasıl kurulacağına dair belgelerle dolu deriden bir çanta vardı. Üzerinde bir gerilla parkası, ayaklarında postalları, uzun sakalıyla tam bir gerilla komutanı gibiydi. Mahsum Korkmaz orta boylu bir gençti, yöre kıyafeti giyinmişti. Onunda elinde uzun namlulu bir silah vardı. Mehmet Can uzun ve ince boylu bir gençti; üzerinde askeri renge yakın uzunca bir parka vardı ve onun altında omzuna asılı silahı görünüyordu. Üçü, ayak üstü Batman`a nasıl gidecekleri konusu üzerinde tartışıyorlardı.

Mahsum Korkmaz: **"Arabayla gitmek tehlikeli, yayan gidelim,"** diyordu.

Mehmet Can da onun görüşlerine katılıyordu. Kemal Pir ise; belirli bir yere kadar arabayla gidilmesi gerektiğini söylüyor ve diretiyordu. Neticede köyde bulunan arkası açık pikapla gitmeye karar verince, Mahsum'un el işaretiyle bir evin önünde bekleyen, tanıdıkları şoförün kullandığı araç tartıştıkları yere geldi. Mahsum ile Mehmet pikabın arka bölümüne bindiler, silahlarını kucaklarına alıp çöktüler. Şoför: **"Abi sen ön tarafta benim yanıma otur"** deyince Kemal:

"Hayır ben de yukarıda oturacağım, bak sana ne diyeceğim! Yolda jandarma kontrol noktası falan olursa, önce yavaşlayacak, onları yanıltacaksın ve aniden gaza basıp uçar gibi uzaklaşacaksın" dedi ve arabanın arka bölümüne bindi.

Şoför: **"Merak etme abi!"** deyince gaza bastı.

Yaklaşık yirmi dakika sonra, şoför kontrol noktasını fark edince, arabayı yavaşlattı. Başta Kemal, ardından Mehmet ve Mahsum ellerindeki silahlarıyla ayağa fırladılar. Onların ayağa kalkmalarıyla, şoförün hızla gaza basması bir oldu. Dengelerini sağlayamadıkları için üçü ard arda arabadan fırladı, Mahsum yolun sağ tarafına düştüğünden bir uçurumdan yuvarlandı, ortalıktan kayboldu. Ama Kemal Pir ile Mehmet düştükleri yerde yolun ortasında baygın kaldılar. Silahları yolun ortasında ay ışığında parlıyordu. Kemal'in çantası bir taraftaydı ve silahlı askerler onların yattığı yere doğru koşmaya başladılar.

Hayri susunca Kemal düşlerinden sıyrıldı. Bir müddet sonra Kemal gözlerinin kararmakta olduğunu görünce sigarasını yere attı ve sırt üstü uzandı. Uyandığında artık gözlerinin görmediğini fark etti. Bir sigara daha yakmaya çalıştı. Gözleri görmediğinden kibrit kutusunu uzun süre aradı. Bulduğunda ise bu kez sigarasını yakamadı ..! Bir **"of"** çekti. El yordamıyla bulduğu kibrit kutusundan bir kibrit çöpünü çıkarıp yaktı. Bir **"offf"** daha çekti. Yedinci kibritte sigarasını yakabildi.
Kör olma durumunu arkadaşlarından da gizlemişti.

Bir ara askeri elbiselerin üstüne beyaz bir gömlek giymiş, doktor görünümlü biri yanına uğruyor. Kemal ile konuşurken, Kemal'in görmediğini anlıyor **"Kemal sen görmüyor musun?"** diye soruyor Kemal itiraz ediyor: **"Hayır görüyorum"** diyor Beş parmağını Kemal'in gözlerinin önünde tutan Doktor**:"Bu kaç?"** diye soruyor Kemal: **"iki!"** diye cevap veriyor.....

- 49-

Tarih 12 Eylül 1982... Burası D.Bakır Askeri Hastanesi... Morg bölümü... Daha doğrusu bir bodrum katı... Buraya da ranzalar dizilmiş. Ölüme terk edilmiş ölüm orucu yolcuları bu ranzaların üstünde sıralanmıştı. Hayri Durmuş sırt üstü uzanmış. Bir dizini kendine doğru çekmiş öylece can vermişti. Gözleri kapalı, ağzı ise biraz açıktı. Üzerinde sinekler uçuşuyordu. Ranzanın altında ise kan ve su vardı. Kemal Pir`in üstü beyaz bir bezle örtülmüştü. Akif Yılmaz ise henüz can çekişiyordu. Fuat Çavgun bitkisel hayattaydı. Ali Çiçek de inliyordu. Nöbetçi askerler ölü ceset saymaya başlamışlardı. Artık Diyarbakır cezaevinden tahliye olanlar değil, tabutlar çıkıyordu. Hastahanede görevli askerlerin ağzını bıçak açmıyor, kimse tek bir kelime konuşmuyordu. Bu tabutların bir gün mazlum Kürdistan halkının varlığını tüm dünyaya duyuracağını hiç kimse o gün hesaplayamamıştı.....

-50-

5 Eylül 1983 günü D. Bakır cezaevi yeni bir güne hazırlanıyordu. Komando erler ve subaylar şaşkınlık içinde ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Tüm koğuşlara kalas zoruyla marşlar söyletiliyordu. Artık otuz beş ve otuz altıncı koğuşlarda ölüm orucunun başladığını herkes biliyordu. Buna rağmen her koğuştan ayrı bir marş sesi yükseliyordu. Bu sesler zindanın yakınlarında bulunan mahalleye kadar ulaşıyordu. Tam bu sırada ölüm orucuna yatan tutuklular isyan sloganını atmaya başlıyordu: Onlarca tutuklu tek bir ağızdan **"Kahrolsun sömürgecilik"** diye bağırıyordu.

Bu slogan bir dalga gibi koğuştan koğuşa yayılıyordu. Birkaç dakika içinde tüm zindan bir ağızdan: **"Kahrolsun sömürgecilik!"** diye haykırıyordu. Her şey tersine dönüyordu. Askeri marşların yerini Kürtçe marşlar alıyordu. Halaylar çekiliyor, zılgıtlar atılıyordu. Şairler, şiir okumasını bilenler pencereden başlarını çıkarıp isyan şiirlerini okuyordu. Dengbejler ise o anda uydurdukları stranlarını söylüyorlardı. Komandolar, korkularından koğuşları terk edip dışarı kaçıyordu.

Heyecan dalga dalga tüm esir bedenleri sarıyor ve koğuştaki tahta ranzalar parçalanıp tahtalarından sopalar yapılıyordu. Koğuş kapılarında barikatlar kuruluyor. Barikat savaşına başlanıyor. Ölüm orucuna yatanların sayısı da tam 600'e ulaşıyordu.

-51-

Veremlilerin kaldığı koğuşun kapısı bir gardiyan tarafından nazikçe açılıyor. Koğuşta halaylar çekiliyor, içerde tam bir bayram havası seziliyor. Bitişik koğuşlarda söylenen türkü sesleri koridorlarda yankılanıyordu. Gardiyan: **"Selim Çürükkaya ve Abdulkadir Göktaş, lütfen giyinin hastahaneye gideceksiniz!"** diye bağırıyordu. Direniş öncesi „**'lan'**lı, yavşaklı, **ibne**li" konuşan gardiyanlar, direnişle birlikte hayli kibarlaşmış **"lütfen"**li konuşmaya başlamışlardı.

Selim ve Abdulkadir gardiyanın bu çağrısı üzerine koğuştaki halayları durdurdular, arkadaşlarını sessizliğe davet ettiler. Hastahaneye gidip gitmeme konusunda arkadaşlarıyla kısaca tartıştılar. Ölüm orucunda olan, tüberkülozlu, durumu ağır hastaların hasta haneye gitmesi ve hastanede ölüm orucunun sürdürülmesi kararına vardılar. Ve hemen en güzel elbiselerini giyerek dışarı çıktılar. İkisi de tüberküloz hastasıydı. Uzun süreden beri tedavi edilmedikleri ve ölüm orucunda oldukları için sendeleyerek yürüyorlardı. Az sonra yürüyemeyeceklerini, düşeceklerini anlayınca kol kola girerek yürüdüler.

Koridorlarda türkü sesleri yankılanıyor, bazı koğuşlar kapılara barikat kurmuş kimseyi içeri sokmuyor, bazı koğuşların pencerelerine çıkan tutuklular şiirler okuyor, bazı tutuklular da boş havalandırmalara ajite çekiyordu.. Selim ile Abdulkadir koğuşun gardiyanı ile ana koridora gittiklerinde sedyelerle tutukluların taşındığını, zebani gardiyanların süt dökmüş kediye döndüklerini gördüler. Kadınlar koğuşu koridorunun karşısına vardıklarında, Selim eşi Aysel ve Fatma Çelik`in getirildiğini görünce durakladı. Aysel hala Selim`i görmemiş veya tanımamıştı.

Selim: **"Aysel"** diye seslenince, Aysel Selim`e doğru koştu. Sımsıkı kucaklaştılar. Cehennem hayatın sona erdiğini, özgürlüğe kavuştuklarını, ayrılığın son bulduğunu, duvarların yıkıldığını, zincirlerin kırıldığını anladılar.

Uzun sürdü bu kucaklaşmaları. Gözyaşlarını içlerine akıtarak, doyasıya hüngür hüngür ağladılar. Ve el ele tutuşarak arkadaşlarıyla birlikte özgür adımlarla kendilerini hastahaneye götürecek arabaya doğru yürüdüler. Hastahaneye vardıklarında onları birbirlerinden ayırdılar. Aradan günler geçti, birbirlerini göremediler. Ölüm orucundakiler artık son günlerini yaşıyorlardı. Bir gün Selim`i kaldığı koğuşundan, sedye ile alıp götürdüler. Bilmediği bir yerde, parmaklığı olan bir pencerenin önünde oturttular. Bulanık gözlerle parmaklıklara iyice baktı, karelere bölünmüş karşı tarafta eşinin annesi oturuyordu. Başına bir yazma bağlamış, yüzü kırışmış, ağlamaktan göz altındaki halkalar morarmıştı. Bir subay onu izliyordu, Selim`in arkasında da yüzbaşı Abdurrahman Kahraman ayakta dikilmişti.
Selim: **"Anne hoş geldin."**
Aysel`in annesi: **"Hoş bulduk oğlum nasılsın, iyi misin?"**
Selim: **"Sağ ol anne iyiyim, ellerinden öpüyorum"**
Aysel`in annesi ağladı ve yalvarırcasına:
"Oğlum senden son bir isteğim var, ne olur dediğimi yap!"
"Nedir anne, ne istiyorsun?"
"Aysel ölüm orucunda, öldü ölecek, ne olur bir mektup yaz, götürüp vereyim, ölüm orucunu bıraksın?"
"Anne Aysel`i ben ölüm orucuna sokmadım ki. Onlara yıllardır işkence yapıldı. Bir daha o cehennemi yaşamaktansa demek ki ölmek istiyor. Şimdiye kadar ölmek isteyenler, ölemiyorlardı. Cehennem yıkıldı. Artık ölebiliyor insanlar. Ben mektup yazsam da, o ölüm orucunu bırakmayacak"

Bu sözler karşısında ağladı kadın ve çaresiz gözlerle Selim'e baktı.

"Kızım seni seviyor, bu yeryüzünde bir seni dinler biliyorum. Ayaklarına kapanırım oğlum, Düzgün baba için bir mektup yaz... Yoksa...Oğlum... Ölecek... Kızım!" dedi hüngür hüngür ağlamaya başladı. Selim de ağlayacaktı ama arkasında ve karşında dikilmiş cellatlardan dolayı kendini tuttu ve bir anneye, öyle bir anda söylememesi gereken sözler dudaklarının arasından döküldü:
"Tamam anne, Aysel ölürse onu köyümüzün girişindeki ağacın altına gömün, benim için de mezarının yanına bir mezar kazın" Bu ara Selim`i gözetleyen/dinleyen yüzbaşı A. Kahraman elindeki anahtarlığı Selim'in başına Tık... Tık.. Tık.. diye vurdu. Aysel`in annesi yüzbaşıya bağırdı: **"Ayıp değil mi, utanmıyor musun, niye çocuğa vuruyorsun?"** Yüzbaşı yaptığı hatayı anlayınca geri çekildi. Selim: **"Bir şey olmaz anne, şimdiye kadar kalaslarla kafamıza vuruyorlardı, anahtarlıkla vurmak gül sunmak gibi geliyor bana!"** Bu sözden sonra görüşme kesildi. Selim, bir Yüzbaşı iki komandonun denetiminde koğuşuna dönerken hastahane penceresinin önünden geçtiğinde şöyle dışarıya bir göz attı.

Askeri hastahanenin önünde halktan binlerce kişi toplanmıştı. Kadınlar, çocuklar, gençler ve yaşlılar... Ellerindeki kocaman fotoğrafları havaya kaldırmışlardı. Her bir fotoğrafın altında bir isim, M. Hayri Durmuş, Orhan keskin, Mazlum Doğan, Necmettin Büyükkaya, Cemal Arat yazılıydı. Daha çok fotoğraf vardı. Onlara bakamadan pencerenin önünden geçti.

-52-

Bir yüzbaşı yüz komandoyla birlikte en büyük koğuşu basmaya gidiyor. Komandoların bir elinde kalkan, bir elinde ise balta sapı bulunuyor. Yüzbaşı en önde, kapıyı o açıyor. Karşısında eli kalaslı tam 180 kişi duruyor. Yüzbaşı, korkudan ne yapacağına tam karar vermeden gözü bir tutukluya ilişiyor. O anda iki ordunun karşı karşıya olduğunu düşünüyor. Ve bu çatışmada hiçbir askerinin sağ kalmayacağını da çok iyi biliyor. Bunu çılgına dönmüş tutukluların gözlerinden okuyor. Ama yine de savaş savaştı ve bir komutan savaşa girmekten kaçınmamalıydı. Yüzbaşı önce psikolojik

taktiklere başvuruyor. İşaret parmağıyla koğuşun sağ tarafını göstererek:
"Devlet benim hakkımı verir diyenler bu tarafa!
Koğuşun sol tarafını göstererek **" Ben devletten hakkımı sike sike alırım!" diyenler bu tarafa!"** diye bağırıyor. Tutukluların en başında bulunan Adem, elinde uzun ve kalınca bir kalasla yüzbaşıyı ve askerlerini bir darbede imha edecek öfke ve kinle bakmaktadır. Yüzbaşı sözünü bitirir bitirmez, en önde Adem **"sike sike hakkımı alırım"** tarafına geçer. Tüm tutuklular Adem'i takip edip hepsi bir tarafta toplanır.

Yüzbaşı hayretini ve şaşkınlığını gizleyemeden bir adım geri çekilir. Adem`e: **"Hani ulan sen siyasi ve bölücü değildin?"**
Adem:
"Evet, değildim. Ama yaptınız! Kördüm gözlerimi açtınız.....! Kıyamete kadar sürecek bu kavgaya siz beni ittiniz!" Diyerek öfkeyle yüzbaşının yüzüne bağırır.

Son

***...Sevgilim...**
Aman aman, anam yanam
Ey sevgilim, yaman sevgilim
Sen beni zehir yemiş bir balık gibi karaya
Kayalıkların üstüne atmışsın
Hiç bir akıl beyin zavallı kafamda bırakmadın

Aman aman anam yanam
Ey sevgilim, yaman sevgilim
Sen beni yıkanmış bir sumak gibi bıraktın
Hiç bir tad, koku, renk bende kalmadı.
Ah gel zalim, zalimin kızı türk zabıtanın kızı

Aman aman yaman yaman
Aman aman anam yanam
Ey sevgilim, yaman sevgilim
Sen beni yetmiş yaşındaki bir ihtiyara çevirdin
Hiç bir damak, diş zavallı adamda kalmadı.
Ah gel zalim, zalimin kızı, türk zabıtanın kızı.

---

[1]

Ahu Tuğba ve Zerin Egeliler Türkiye'de 1970 ve 1980 yıllarında sex yıldızlarıydı.)
[2]

Ne yalancısın ulan ne yalancı! Türküm dedim. Hiç de mutlu olmadım. Rezil perişan oldum.
[3]

Bana öyle yan yan bakma ulan! Bak Kenan Evren'ini sikerim ha!
[4]

Ateşin Ve Güneşin Çocukları: Adnan Yücel.